

Telegraful Român

Anul 166 • nr. 17-20

1 și 15 mai 2018

SFINȚII ÎN TEOLOGIA, SPIRITUALITATEA ȘI CULTUL BISERICII RĂSĂRITENE (II)

† LAURENȚIU,
Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

În Hristos Cel răstignit și înviat se restaurează firea umană și se reface comuniunea dintre Dumnezeu și om, precum și *posibilitatea* participării omului la viața lui Dumnezeu. Dumnezeu este *Unul Sfânt prin ființă*, iar oamenii se pot împărtăși de sfințenia Lui prin *har*, prin *Taina lui Hristos* [Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. III, EIBMBOR, București, 1978, p. 12] extinsă în lume, până la sfârșitul istoriei, sub „chipul” Bisericii, ca mediu al lucrării Sfântului Duh în viața credincioșilor, prin *Sfintele Taine*. Acestea sunt lucrările nevăzute ale lui Hristos, săvârșite prin acte văzute, prin care unește cu Sine pe cei credincioși și îi umple de puterea învierii și a vieții celei noi.

Taina Sfântului Botez, poarta de intrare în Biserică, ne naște din nou, sădește în noi, ne împărtășește darul vieții celei noi în Hristos cel înviat. Botezul creștin este cu adevărat *moarte și înviere în și împreună cu Hristos*. „Oare nu știți – zice Apostolul – că toți câți în Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea lui ne-am botezat? Deci ne-am îngropat cu El, în moarte, prin Botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții” (Romani 6, 3-4; Efeseni 2, 5-6; Coloseni 2, 12).

Prin *Taina Mirungerii* ni se împărtășesc darurile Sfântului Duh, prin care Hristos ne întărește ca să creștem ca făpturi noi, în viața cea nouă, în Hristos. Prin *Taina Spovedaniei* – „botezul lacrimilor” – ne înnoiește viața prin iertarea păcatelor, prin *Taina Sfântului Maslu* ne vindecă bolile noastre sufletești și trupești, prin *Taina Cununiei* ne binecuvintează și ne sfințește familiile, iar prin *Taina Hirotoniei* alege și consacră pe slujitorii sfințelor Sale altare. În să modul cel mai deplin în care omul în această lume poate să se unească cu Hristos cel înviat, să se împărtășească de viața cea nouă a Împărăției Preasfintei Treimi, este *Taina*

Sfintei Euharistii, împărtășirea cu Sfântul Trup și Sânge al Domnului, la *Taina cea mare și cerească a Sfintei Liturghii*. Scopul Sfintei Liturghii, arată Sfântul Nicolae Cabasila, este *sfințirea darurilor pentru sfințirea credincioșilor* [Sf. Nicolae Cabasila, *Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii*, trad. din lb. greacă de pr. prof. Ene Braniște, Editura Arhiepiscopiei Bucureștilor, 1997, p. 15].

Sfânta Liturghie nu este doar modul prezenței reale a Mântuitorului în Sfânta Euharistie, ci și extinderea în cei credincioși a vieții Sale noi, îndumnezeite. Este tainică prezența Domnului cel răstignit și înviat sub chipul pâinii și al vinului și este plină de mister și atragerea credincioșilor în această stare de jertfă. Mântuitorul a intrat la Tatăl prin *Taina Crucii*, cu scumpul Său Sânge și rămâne acolo în stare de jertfă neîncetată, „*dobândind o veșnică răscumpărare*”, după cum ne învață Sfântul Apostol Pavel (Evrei 9, 12). În acest sens, părintele *Dumitru Stăniloae* arată că actul jertfirii lui Hristos este veșnic și are eficiență mântuitoare; prin el, umanitatea Sa a intrat în stare de jertfă permanentă, care este starea ei de înviere, de sfințenie a vieții celei noi îndumnezeite [Pr. Dumitru Stăniloae, *Legătura dintre Euharistie și iubirea creștină*, în rev. „Studii Teologice”, XVII (1965), nr. 1-2 p. 11], izvorul și sursa „*pentru toate gradele stării de jertfă a credincioșilor, care trebuie să includă atât moartea față de egoism, cât și sfințenia unei vieți noi, de înviere*” [Idem, *Iisus Hristos, Arhiereu în veac*, în rev. „Ortodoxia”, XXXI (1979), nr. 2, p. 218]. Iisus Hristos Se primește de credincioși, în Sfânta Euharistie, ca răstignit și înviat în același timp, imprimându-ne și pe noi de această stare de jertfă și înfățișându-ne împreună cu Sine Tatălui, ca jertfe vii binemirosoare [Idem, *Dumnezeiasca Euharistie în cele*

(continuare în p. 3)

Paradoxul ospitalității creștine

Teodor BACONSCHI

Viața politică dintr-o democrație emergentă e îndeobște pasională, ba chiar vehementă, pentru că subiecții jocului electoral au ceva infantil: iau totul drept bun, se limitează adesea la aparențe, dar au și așteptări nerealistice, idealizate, schematice sau fanatice. E un fapt confirmat de studioșii acestor democrații „noi sau restaurate”. După dictaturi – cu lunga lor glaciațiune și aerul lor stătut – pluralismul opiniilor și diversitatea forțelor politice își fac loc mai greu. Putem spune că asemenea societăți (cum e și cea românească, de aproape trei decenii) se află cumva într-o stare de tranziție, asemănătoare cu aceea de convalescență. În democrațiile mature, foarte rodite, cetățenii se luptă cu fenomene opuse, de pildă cu blazarea rezultată din sentimentul că alternativele disponibile sunt aproape identice. Veți spune, pe bună dreptate, că și democrațiile funcționale au de gestionat crize și nu vă voi contrazice. Și ele au momente de polarizare extremă, când alunecă pe pâlnia retoricii populiste. Și ele au datoria, dificilă, de a reinventa periodic virtutea moderației, adică bunul simț al căii de mijloc. Altfel spus, democrația însăși e un regim politic mai curând agitat, în care definițiile și certitudinile sunt mereu puse la îndoială și sunt mereu negociate, în vederea unui aranjament social mai bun.

Am deschis articolul meu de azi prin amintirea acestor evidențe specifice democrației pentru a ridica un subiect legat de tactica pastorală a Bisericii noastre. Vedem adesea, în presă sau pe internet (unde opiniile cele mai contrastante își fac loc sub tonuri tot mai pestrițe), felurite critici legate de faptul că ierarhii noștri se întâlnesc „oficial” cu diferite personalități variabil contestate. În fond, cu cât o figură publică e mai notorie, cu atât trebuie să admitem că ea nu place tututor. Criticii BOR susțin că un episcop n-ar fi trebuit să se vadă cu X sau cu Y, pentru că acela nu

(continuare în p. 2)

Din cuprins:

Pr. Prof. Dr. Cristian MUNTEAN

„În căutarea timpului pierdut”...

| pagina 2

Pr. Academician Mircea Păcurariu

Preoți din Banat și Crișana

în închisori și în deportare în anii 1916-1918

| pagina 4

Prof. Univ. Dr. Elena Macavei

O viață pe baricadele Unirii – Onisifor Ghi-

bu (1883-1972) | paginile 6-7

Pr. Prof. Dr.
CRISTIAN MUNTEAN

„În căutarea timpului pierdut”...

Într-una din conferințele numite Norton Lectures de la Universitatea Harvard, Umberto Eco ținea un discurs despre „Plăcerea zăbovei”, făcând un elogiu fenomenologiei tehnicilor de încetinire a lecturii care poate spori tensiunea înțelesurilor și a trăirii unui text, amintindu-ne de povestea plină de zăbavă a *Divinei Comedii*, unde călătoria lui Dante putea să se desfășoare la nivel oniric într-o singură noapte, dar, ca să ajungi la apoteoza finală, trebuie parcurse cele o sută de cânturi.

Din păcate, societatea postmodernă nu mai e o civilizație a zăbovei, iar graba cu care trăim presiunea timpului diminuează disponibilitatea de a aștepta.

Întreg contextul vieții cotidiene s-a transformat într-un câmp de permanentă exercitare a voinței, o adevărată civilizație a spectacolului, în care industria de divertisment a devenit prioritară.

Că ne place sau nu, impactul mijloacelor de comunicare (televiziune, internet, telefon) asupra vieții noastre este imens, provocând o adevărată revoluție a digitalizării. Nu trebuie uitat că în ultimii ani s-au aprins adevărate revoluții politice și culturale în spațiul virtual, la fel de mult ca și cele fundamentaliste.

Am putea spune, după cuvintele lui Roland Brunner, că s-a dus vremea în care lumea avea timp să trăiască. Toată lumea se grăbește pentru că a nu te grăbi înseamnă a pierde timpul. Se pare că societatea în care trăim nu mai e o civilizație a așteptării („Psihanaliză și societate postmodernă”).

Presiunea permanentă a timpului și graba cu care bifăm tot mai multe evenimente diminuează disponibilitatea de a aștepta și creează dificultăți în prelucrarea informației, în cultivarea atenției și a capacităților de reflecție.

Așteptarea n-ar trebui să însemne doar tensiune. Ea ar putea fi un răgaz pentru o reflecție de perspectivă care ar putea „amenaja” starea lăuntrică pregătind-o pentru ceea ce e de așteptat. Neavând dispoziția de a aștepta s-ar putea să ne sărăcim viața de evenimentele cu caracter inițiativ.

Unul din fundamentele culturii occidentale este răgazul, ne amintește filosoful creștin german Josef Pieper în clasică lui lucrare: „Răgaz și cult” unde ne reamintește că numele „răgaz” înseamnă, atât în greacă și latină, cât și în germană, școală. Deci numele cu care numim locul educației și chiar educația însăși înseamnă răgaz.

Dacă am redefini conceptul educațional din perspectiva răgazului, am detensiona în primul rând presiunea concurenței în mediul școlar care abundă de concursuri și

recompense pentru câștigători, dar care a descurajat (poate axiologic) dispoziția pentru compasiune, întrajutorare și bunătațe.

Răgazul este o formă de așteptare ce nu trebuie confundată cu lenea sau pasivitatea. Este un tip de așteptare evanghelică ce presupune prezență și slujire, asumând o activitate utilă/o sarcină. Așteptarea se întreține prin faptă, administrând timpul parcurs în așteptare.

Nu cred că putem înțelege realitatea și necesitatea răgazului/așteptării decât prin căutarea „timpului pierdut” al Duminicii.

În „Eseuri de Duminică”, Constantin Noica începea o critică a omului modern pornind de la mediocritatea zilei sale de duminică de care s-a înstrăinat în așa măsură încât nu-i mai înțelege rostul: „Duminica nu e lăsată întru odihnă; ci pentru ca, nemuncind în înțelesul obișnuit, să nu te mai înstrăinezi lucrului și lumii. Ea nu trebuie deci privită ca un interval de refacere, între două perioade de trudă; ci drept întâia zi în care nu te mai îndeletnicești cu altceva decât cu tine și cu tainele ce țin de tine. E ziua Domnului; adică ziua singurătății tale, a întoarcerii tale la izvor”.

A ieși din acest tip de mediocritate înseamnă a introduce în timpul diurn al vieții noastre timpul „cel mare” al sorocului eshatologic ce se consumă euharistic în fiecare Sfântă Liturghie.

Roger Scruton explica destul de plastic „exercițiul” credinciosului prezent duminical în taina Bisericii. „În ritual credinciosul se confruntă cu Dumnezeu și e purificat prin aceea că suportă privirea Domnului. Vigilența față de liturghie este asemeni vigilenței lui Dumnezeu față de idoli” („Cultura modernă pe înțelesul oamenilor inteligenți”).

Vigilența poate fi privită aici ca „trezvie”, ca mod de a conlucra cu „neașteptatul”, pentru că cel care așteaptă suspendă caracterul „neașteptat” al venirii „pe neașteptate” (A. Pleșu).

Astfel, „în căutarea timpului pierdut” regăsim posibilitatea descoperirii duminicii ca timp câștigat, ca pedagogie a Împărăției, în care retrăim prezentul „aici” fără a fi nicio clipă absenți din „dincolo”. E un exercițiu spiritual la care suntem invitați duminică de duminică, de a trăi simultan în timpul tău și în timpul lui Dumnezeu sărbătorind timpul Împărăției.

„Plăcerea zăbovei” s-ar putea traduce în termeni creștini cu „bucuria așteptării smerite”. O așteptare plină de responsabilitate și fără pierderea timpului.

Paradoxul ospitalității creștine

(urmăre din p. 1)

ne place „nouă” sau „altora”, ori pentru că respectivul oaspete nu figurează în sinaxar. E o ipocrizie uriașă în aceste nemulțumiri de circumstanță! Pentru că episcopii (ca și preoții de mir) nu pot deschide lăcașurile sau reședințele doar pentru cei mai presus de orice suspiciune. Ei sunt, prin succesiune apostolică, urmași ai lui Hristos, Cel care i-a primit la Sine pe toți păcătoșii, pe străini, vameși, femei ușoare, pe copii și pe bolnavi și pe marginalii de toate categoriile. Sunt de acord că întâlnirea unui ierarh cu o personalitate politică sau intelectuală, sportivă sau din mediul de afaceri, are carate pedagogice și îndeplinește o funcție implicită de legitimare. Asta nu înseamnă că episcopul respectiv validează toate faptele din biografia celui primit. N-ar fi însă creștinește ca un ins botezat (ortodox sau chiar de altă confesiune) să găsească ușa bisericii sau a vreunui salon episcopal închisă. Nici mie nu-mi place să văd cutare fotografie a unui mitropolit cu vreo figură deloc populară în societatea civilă, în mediile intelectuale pretențioase ori în lumea academică. Înțeleg însă că Biserica e locul pocăinței, al iluminării, al îndreptării și al dialogului duhovnicesc: o poză atestă doar faptul că o întâlnire s-a produs, că a existat disponibilitate pastorală pentru ca ea să nu fie rețezată din start, dar nu ne livrează (și bine face!) nici tot ce s-a discutat cu acea ocazie, nici ce urmări ori ecouri sufletești va fi avut. Dacă Biserica e liberă – așa cum e normal să fie într-un regim democratic –, apoi și ierarhia e liberă să predice mesajul Evangheliei în orice mediu: nu există un creștinism de protocol și nu se cuvine să reducem convorbirea pastorală dintre ierarhie și mireni la câteva cadre prestabilite, scorbite, apretate sau mecanic previzibile. Faceți analogia cu medicina trupească! Imaginați-vă un doctor care-și selectează pacienții după parfum și curățenia sau luxul veșmintelor...

De acord: chiar nu trăim într-o lume desăvârșită. Există destule aspecte discutabile în viața socială a Bisericii. De pildă, tentația de a confunda vrednicia cuiva cu generozitatea sa de ctitor. Sau oportunismul politic, de care ne-am putea cu folos emancipa. Dincolo de aceste prea omenești criterii, pledez însă pentru deplina incluziune a iubirii și duhului îndreptării, două valori pe care se fondează libertatea pastorală a fiecărui slujitor al Bisericii. Un adevărat păstor de suflete vede persoana în slăbiciunea ei constitutivă, desfide orice discriminare și situează fiecare chip în perspectiva nelumească a vieții veșnice. La urma urmelor, puterea spirituală a ierarhiei bisericești se sprijină tocmai pe depășirea virtuală a oricărei ierarhii vremelnic stabilite de oameni...

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Duminică, 1 aprilie – *Praznicul Intrării Domnului în Ierusalim*. Înaltpreasfinția Sa a slujit Sfânta Liturghie și a adresat un cuvânt de învățătură credincioșilor prezenți la Catedrala mitropolitană din Sibiu. În aceeași zi, a participat, la Casa Artelor din Sibiu, la vernisajul expoziției intitulată „Crucea, de la comunitate la comuniune. 100 de cruci la 100 de ani”, organizată de Asociația „Eleon” și Muzeul „ASTRA” din Sibiu. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare. Seara, a participat la slujba Deniei, oficiată la Catedrala mitropolitană, precum și la concertul de cântări specifice Postului Mare, susținut de către corul „Timotei Popovici” al Catedralei mitropolitane din Sibiu.

Luni, 2 aprilie. A avut program de audiențe și lucrări de birou. Seara, a participat la slujba Deniei, oficiată la Catedrala mitropolitană.

Marti, 3 aprilie. A participat la manifestările organizate în fața Cercului militar din Sibiu cu ocazia Zilei Jandarmeriei Române. În aceeași zi, la Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din localitatea Șura Mare a oficiat slujba de sfințire a clopotelor noii biserici, precum și a Sf. Crucii, care va fi așezată pe cupola locașului de cult închinat. Seara, a participat la slujba Deniei, oficiată la Catedrala mitropolitană.

Miercuri, 4 aprilie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. Seara, a participat la slujba Deniei, oficiată la Catedrala mitropolitană.

Joi, 5 aprilie. A slujit Sfânta Liturghie a Sf. Vasile cel Mare la Catedrala mitropolitană și a adresat credincioșilor prezenți un cuvânt de învățătură. Seara, a oficiat, în același loc, slujba Deniei celor 12 Evanghelii.

Vineri, 6 aprilie. A slujit Taina Sf. Maslu la Catedrala mitropolitană și a adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură. Seara, a oficiat, în același loc, slujba Deniei Prohodului Domnului.

Sâmbătă, 7 aprilie. A întâmpinat, la Aeroportul Internațional din Sibiu, Sfânta Lumină adusă de o delegație de la București. Au fost de față reprezentanți ai eparhiilor din Mitropolia Ardealului, protopopi, preoți și autorități locale. Înaltpreasfinția Sa a adus Sfânta Lumină la Catedrala mitropolitană, iar la miezul nopții a fost oferită credincioșilor care au participat la slujba de Înviere.

Duminică, 8 aprilie. La orele 0,00 a oficiat Slujba Învierii, Sfânta Liturghie din Ziua Învierii Domnului și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Catedrala mitropolitană din Sibiu. A oficiat, de asemenea, slujba Vecerniei (A doua Înviere) la Catedrală, iar apoi a participat la procesiunea liturgică pascală, pe care a inițiat-o și organizat-o prin centrul orașului. După amiază, a oferit o recepție oficială la reședința mitropolitană, la care au participat oficialități locale, profesori de la Facultatea de Teologie, consilieri și angajați ai Arhiepiscopiei Sibiului, precum și preoții din municipiul Sibiu.

Luni, 9 aprilie. Înaltpreasfinția Sa a săvârșit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Învierea Domnului” din Brașov. După Sfânta Liturghie, a premiat câștigătorii Concursului Național Cultural-Artistic „Unirea: libertate și unitate” – etapa la nivelul Protopopiatului Brașov.

Marti, 10 aprilie. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la biserica „Adormirea Maicii Domnului” din orașul Avrig.

Miercuri, 11 aprilie. A oficiat la Capela mitropolitană din Sibiu slujba Tainei Botezului pentru pruncul Alexan-

dru Emilian Vaida, cel de-al patrulea fiu al P.C. pr. Cristian Vaida, secretarul eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Vineri, 13 aprilie – *Sărbătoarea Izvorul Tămăduirii*. Înaltpreasfinția Sa, alături de Preasfințitul Ilarion Făgărășanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, și de un mare sobor de preoți și diaconi, a slujit cu ocazia hramului la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus, jud. Brașov. A oficiat sfințirea apei la fântâna din curtea mănăstirii. A săvârșit, în continuare, la altarul de vară Sfânta Liturghie, iar apoi, Taina Sfântului Maslu. A adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Duminică, 16 aprilie. A oficiat Sfânta Liturghie și a adresat un cuvânt de învățătură credincioșilor prezenți la Catedrala mitropolitană din Sibiu.

Luni, 17 aprilie. A avut program de audiențe și a prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marti, 17 aprilie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. În aceeași zi, a participat la sediul Protopopiatului Sebeș, județul Alba, alături de Înaltpreasfințitul Irineu, Arhiepiscopul de Alba Iulia și alți preoți și oameni de cultură ai județelor învecinate, la un simpozion dedicat evocării personalității episcopului Vasile Moga (1774-1845).

Miercuri, 18 aprilie. A prezidat ședința comitetului de organizare a *Întâlnirii Internaționale a Tinerilor Ortodocși – Sibiu 2018*.

Joi, 26 aprilie. A participat la festivitatea de premiere a câștigătorilor Concursului Național Cultural-Artistic „Unirea: libertate și unitate” – etapa eparhială. Evenimentul s-a desfășurat în paraisul Facultății de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Șaguna” din Sibiu. Înaltpreasfinția Sa i-a felicitat pe elevii, preoții și profesorii de religie pentru rezultatele remarcabile și pentru dragostea lor față de valorile neamului românesc, oferindu-le diplome, cărți și icoane.

Vineri, 27 aprilie. A avut program de lucru la cabinet.

Duminică, 29 aprilie. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat un cuvânt de învățătură credincioșilor la Biserica „Înălțarea Domnului” din localitatea Tohanul Vechi, protopopiatul Bran-Zărnești. A oficiat slujba de binecuvântare a lucrărilor de renovare și amenajare interioară și exterioară care au fost executate la sfântul locaș. În cadrul Sfintei Liturghii l-a hirotonit preot pe diaconul Vlad Mircea Postolea pe seama Parohiei Ormeniș, protopopiatul Rupea, județul Brașov. De asemenea, tânărul teolog Cristian Ștefan Voinicu a fost hirotonit diacon. La finalul Sfintei Liturghii, Înaltpreasfinția Sa l-a hirotonisit *iconom stavrofor* pe părintele paroh Vasile Alexandru Prodea. A oferit, apoi, distincția „Ordinul Sfântului Ierarh Andrei, Mitropolitul Transilvaniei” domnului ing. Alexandru Lucian Igrășan, primarul orașului Zărnești, precum și domnului Marcel Butuza. De asemenea, a oferit acte de cinstire principalilor ctitori și binefăcători.

Luni, 30 aprilie. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Pr. Dr. Cristian Vaida

SFINȚII ÎN TEOLOGIA, SPIRITUALITATEA ȘI CULTUL BISERICII RĂSĂRITENE (II)

(urmare din p. 1)

trei confesiuni, în rev. „Ortodoxia”, XXVI(1953), nr. 1, p. 95]. Așadar, arată același mare teolog român, „*unindu-ne prin Sfânta Împărăție toți cu Hristos pentru a ne dăru cu El Tatălui, ne unim toți nu numai cu Hristos, dar și cu Tatăl și cu Duhul, ne unim și între noi la Cina Împărăției: aceasta este Împărăția Sfintei Treimi, intimitatea maximă între Dumnezeu și om*” [Idem, *Spiritualitate și comuniune în Liturgia Ortodoxă*, EIBMBOR, București, 204, p. 375].

În viața sacramentală a Bisericii, credincioșii, creați după chipul lui Dumnezeu, în conlucrarea cu harul divin, înaintează prin Sfintele Taine pe calea desăvârșirii, ajungând la *asemănarea cu Dumnezeu și la sfințenia vieții*. În această comuniune, Hristos, Cel Care S-a jertfit pentru noi, este sursa de sfințenie a Bisericii „*ca stare de jertfă și de iubire în fața Tatălui, din iubirea Tatălui. Și pentru că iubirea lui Dumnezeu este nesfârșită și veșnică, dă și iubirii noastre această calitate, Dumnezeu făcându-ne în Hristos sfinți ne dă viață veșnică. Făcându-ne sfinți, Dumnezeu înveșnicește persoanele noastre, pune în evidență valoarea lor netrecătoare. Din acea stare de sfințenie din Hristos și, deci, de iubire între noi și Dumnezeu ne împărtășim în Biserică și ea e forța care ține Biserica sau pe membrii ei în unitate*” [Ibidem, p. 281].

2. Sfânt și sfințenie în cultul și spiritualitatea Bisericii Ortodoxe

Încă de la începuturi, Biserica primară a numit *sfinți* pe toți cei botezați în Hristos, născuți „*din apă și din Duh*” (Ioan 3, 5) și deveniți membrii primelor comunități creștine. Cu această demnitate, Sfinții Apostoli cinstesc pe credincioșii noilor Biserici, în epistolele adresate acestora. Sfântul Apostol Pavel, spre exemplu, spune: „*Pavel, apostol al lui Iisus Hristos prin voința lui Dumnezeu, sfinților care sunt în Efes și credincioșilor întru Hristos Iisus: Har vouă și pace de la Dumnezeu, Tatăl nostru și de la Domnul Iisus Hristos!*” (Ef 1, 1-2) Curând însă, aceștia au fost numiți *creștini* (închinători ai lui Hristos), iar *sfinți* s-au numit „*eroii credinței creștine, adică acei care s-au distins prin zelul misionar și ostenele lor în răspândirea Evangheliei, prin viața lor exemplară, prin suferințele îndurate pentru credința lor, pentru activitatea lor socială în slujba semenilor, sau prin alte merite deosebite, pentru care Biserica îi pomenește de-a pururi și îi cinstește*” [Pr. Prof. Ene Braniște, *Liturgica generală*, Ed. Basilica, București, 2015, vol. I, p. 331].

După Părintele **Stăniloae**, Sfinții sunt „*oamenii care s-au eliberat de toate patimile: de lăcomia de avere, de mâncare, de voluptate, de comoditatea trupestă, de orice fel de răutate, de mânie și de mândrie, de pizmă și dușmănie, omul care a ajuns la o stare de desăvârșită înfrânare, răbdare, smerenie, iubire, la o stare de permanentă vedere înțelegătoare a lui Dumnezeu și de convorbire cu El în rugăciune. În ei s-a acumulat o uriașă forță de respingere a oricărei ispite spre lăcomie și interes egoist, de ținare la sine, o uriașă forță a uitării de sine, a bunătății, a smereniei. Ei au topit în sine orice frică de moarte, de nesiguranță ce întreține în om toate formele și grijile de asigurare prin bunuri, prin apărarea intereselor proprii, toate formele grijii de sine. Iar această forță reprezintă o întărire dumnezeiască a spiritului și prin el și a trupului, un fel de ciment care încheagă și consolidează nisipul frii omenești, pornită spre împrăștiere și plină de frica împrăștierii*” [Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Sfințenia în Ortodoxie*, în rev. „Ortodoxia”, XXXII (1980), nr. 1, p. 35-36].

Pr. Academician
MIRCEA PĂCURARIU

Preoți din Banat și Crișana în închisori și în deportare în anii 1916-1918

Continuăm în acest număr al ziarului nostru să publicăm listele cu preoții din părțile de vest ale țării, care au îndurat aceleași suferințe ca și frații lor din Ardeal. Astfel, din Banat au trecut prin închisori următorii preoți: *Alexandru Atnașea* din Vrani, jud. Caraș-Severin (închis la Lugoj, 5 septembrie 1916-5 octombrie 1916); *Serafim Băian* din Margina, jud. Timiș (închis la Seghedin, 1 februarie 1918-iunie 1919); *Coriolan Buracu* din Mehădia, jud. Caraș-Severin (închis la Caransebeș, 26 iulie 1914-21 august 1914, apoi înrolat ca preot militar în armata habsburgică); *Gheorghe Costescu* din Racovița, jud. Timiș (închis la Timișoara, 3 aprilie 1916-11 iulie 1916, apoi deportat în Vezprem, 5 septembrie 1916-27 februarie 1917); *Mihai Costescu* din Ieșelnița, jud. Caraș-Severin, azi în jud. Mehedinți (arestat pentru „spionaj”, închis la Caransebeș, 29 iulie 1914-octombrie 1914, apoi la Seghedin, fără să știm cât timp); *Mihail Gașpar* din Boșca Română, jud. Caraș-Severin (închis la Seghedin în 1907); *Emanuel Ciulei* din Ciuchici (închis la Seghedin și Timișoara, 1 septembrie 1916-12 ianuarie 1917), *Traian Gaspar* din Ezeriș, jud. Caraș-Severin (închis la Vaț și Seghedin, dar nu se știe cât timp); *Iosif Drăgoi* din Globurău, jud. Caraș-Severin (închis la Caransebeș, fără să știm când); *Ilie Gherban* din Gârbova, jud. Timiș, (închis la 1 februarie 1916-26 octombrie 1916 și din 10 ianuarie 1917-7 noiembrie 1917); *Arsenie Golumba sr* din Berzasca, jud. Caraș-Severin (domiciliu forțat în comuna Dalboșeț, 6 ianuarie 1916-6 noiembrie 1918); *Eftimie Jian* din Orșova, azi jud. Mehedinți, diacon și învățător, închis două luni la Caransebeș, apoi o lună în Seghedin (august-septembrie 1914); *Romul Jurchescu* din Peștera, jud. Caraș-Severin (închis la Seghedin, 19 septembrie-1 aprilie 1918); *Aurel Maghețiu* din Toager, jud. Timiș (arestat 8 septembrie 1916, judecat la Seghedin și condamnat la patru ani de ocnă; închis la Vaț până în noiembrie 1918); *Anton Miloșescu* din Ogradena, jud. Caraș-Severin, azi în jud. Mehedinți (închis la Timișoara, 28 august 1916-1 ianuarie 1917); *Ioanichie Neagoe* din Petrovaselo, jud. Timiș (închis la Pancevo, din 25 iulie 1914, iar din 8 august până la 10 noiembrie 1914 în Arad); *Alexandru Ogârlaci* din Berzovia, jud. Caraș-Severin (închis două săptămâni la Timișoara); *Aurel Raica* din Utvin, jud. Timiș (închis la Seghedin în 1916-1918, un timp preot militar); *Cornel Ștefan* din Oravița (închis la Oravița, octombrie 1916-iunie 1917, apoi deportat pentru șase luni în Șopron); *Martin Vernichescu* din Vârciorova, jud. Caraș-Severin (închis la Vaț și Seghedin din vara anului 1917 până în noiembrie 1918).

Deportați: *Simeon Bartolomeiu* din Vrăniș, jud. Caraș-Severin (trei luni la Kabold și opt luni în Șopron); *Moise Bărbulescu* din Herneacova, jud. Caraș-Severin (deportat în Șopron, 29 august 1916-15 aprilie 1917); *Emil Brânda* din Hisiar, jud. Timiș (în Șopron, 15 august 1916-13 august 1917); *Petru Căprariu* din Belinț, jud. Timiș (șapte luni în Șopron, în anul 1917); *Atanasie Conceatu* din Deta, jud. Timiș, absolvent de teologie (deportat în Șopron din toamna anului 1916 până în toamna anului 1918, împușcat la 4 noiembrie 1918); *Gheorghe Costescu* din Racovița, jud. Timiș (închis la Timișoara, 3 aprilie 1916-11 iulie 1916, apoi deportat în Veperd, 5 septembrie 1916-20 iulie 1917); *Ilie Covrig* din Ilidia, jud. Caraș-Severin (în Șopron, 28 august 1916-aprilie 1917); *Nicolae Dărăbanț* din Izvin, jud. Timiș (în Șopron 1916-1918, fără să avem date precise); *Dr. Gheorghe Dragomir*, protopop în Biserica Albă, azi Serbia (deportat în Nagymárton din 1916 până în 1918, când a murit în Șopron); *Ioan Lepăduș* din Ohaba Mătnic, jud. Caraș-Severin (într-un sat din jud. Șopron, 20 de luni); *Nicolae*

Martinovici din Topolovătu Mare, jud. Timiș (în Csáva, jud. Șopron, 6 septembrie 1916-mai 1918); *Petru Mihuța* din Beba, jud. Timiș (închis două luni în Seghedin din 1907; deportat în Șopron din 1916, dar nu știm în ce perioadă); *Pavel Mioc* din Vărădia, jud. Caraș-Severin (în Veperd, 1916-1917); *Cornel Mircea* din Vrani, jud. Caraș-Severin (deportat într-un sat din jud. Șopron, un an și două luni, 1917-1918); *Emilian Novacovici*, student teolog din Gârbovăț, jud. Caraș-Severin (în Șopron, un an și două luni, 1916-1917); *Nicolae Novacovici*, din Gârbovăț, jud. Caraș-Severin (deportat într-un sat din jud. Șopron, 1 octombrie 1916-17 iunie 1917); *Aurel Popovici* din Potoc, jud. Caraș-Severin (deportat în jud. Șopron, dar nu se știe în ce perioadă), *Ioan Popovici* din Reșița, jud. Caraș-Severin (într-un sat din jud. Șopron, 5 septembrie 1916-mai 1917); *Ilie Șerban* din Gârbova, jud. Timiș (în Șopron, 1 septembrie 1916-26 octombrie 1916); *Cornel Ștefan* din Oravița, jud. Caraș-Severin (închis la Oravița, octombrie 1916-iunie 1917, apoi deportat într-un sat din jud. Șopron, pentru șase luni); *Gheorghe Tocitu* din Călacea, jud. Timiș (în Șopron, 11 aprilie 1916-10 aprilie 1917); *Nicolae Vulpe* din Jadani, azi Cornești, jud. Timiș (în Șopron, septembrie 1916-mai 1917).

Din județul Arad, numărul celor închiși sau deportați a fost mult mai redus. *Teodor Ioaneș* din Chesinț (deportat în Zak, jud. Șopron, 6 septembrie 1916-14 aprilie 1917); *Laurențiu Iuga* din Măgulița (închis la Arad două luni în 1916, apoi deportat în Șopron împreună cu soția, 27 noiembrie 1916-27 noiembrie 1917); *Ioan Macovei* din Dumbrăvița (deportat în Ruszt, jud. Șopron, 13 septembrie 1916-15 noiembrie 1916); *Ion Manițiu* din Seleuș (deportat în Kabold, jud. Șopron, împreună cu soția, 11 septembrie 1916-2 mai 1917); *Iosif Ognean* din Săvârșin (deportat în Ruszt, jud. Șopron, 5 septembrie 1916-30 octombrie 1917); *Romul Vățian* din Ghioroc (deportat în jud. Șopron, 9 septembrie 1916-9 martie 1917).

Din Bihor: *Florian Hajdău* din Hidișelul de Sus (închis, dar nu se cunoaște locul și perioada detenției).

Din Satu Mare: *Ignatie Chirvai* din Amați-Sat (deportat în Șopron, 20 ianuarie 1917-6 ianuarie 1918); *Gheorghe Sinco* din Carei-Satu-Mare (închis în Satu Mare, 15 martie 1917-4 octombrie 1918).

*

În afară de aceștia, în părțile de vest ale României mai mulți preoți au avut de îndurat mari suferințe din partea trupelor maghiare bolșevizate ale lui Kuhn Bela în ultimele luni ale anului 1918, până în primele luni ale anului 1919. Consemnăm și numele acestor martiri ai neamului: *Cornel Abrudan* din Pișcolț, jud. Satu Mare, arestat la 20 martie 1919 și dus în lanțuri la Budapesta de unde a fost eliberat de armata română intrată în Ungaria abia la 5 august 1919; *Valentin Coposu* din Bobota, tatăl cunoscutului om politic Corneliu Coposu (arestat la 22 martie 1919 și închis în Șimleul Silvaniei, apoi la Nyregyhaza și la Budapesta, de unde a reușit să fugă; a fost salvat de armata română la 9 iunie 1919), *Dumitru Cionca* din Bârșău Mare, jud. Satu Mare (închis în 191, dar nu se știe în ce perioadă); *Dumitru Coroian*, protopop în Santău, jud. Satu Mare (închis în 1919, dar nu se știe în ce perioadă); *Aurel Ghilea* din Iaz-Sălaj (închis în 1919, dar nu se știe în ce perioadă); *Alexandru Mirișan* din Călinești, jud. Satu Mare (arestat la 15 martie 1919 și închis la Seini, apoi la Satu Mare; a fugit în 2 aprilie 1919, când a fost salvat de armata română); *Alexandru Munteanu* din Tileagd, jud. Bihor (s-a refugiat în 15 februarie 1919 pe când se încerca arestarea lui; s-a refugiat în Arad, Lipova și Sibiu, și s-a reîntors acasă la 15 mai 1919 cu armata română); *Aurel Munteanu* (s-a refugiat în 29 ianuarie 1919, fiind salvat

de trupele românești; o fetiță de nouă luni i-a fost omorâtă); *Emil Pereni* din Boroda Mare, jud. Bihor (a reușit să fugă pe când urma să fie arestat, în Joia Patimilor, și a fost salvat de armata română în Sămbăta Patimilor); *Ioan Pușcariu* din Apateu, jud. Satu Mare (salvat de armata română); *Gheorghe Rocsin* din Tinca, jud. Bihor (arestat în biserică în Săptămâna Patimilor; un tribunal maghiar bolșevic l-a condamnat la moarte, dar a fost salvat de armata română); *Ioan Silaghi* din Valea Vinului, jud. Satu Mare (salvat de armata română); *Teodor Tărău* din Săcădat, jud. Bihor (a reușit să fugă pe când urma să fie arestat; a fost eliberat de armata română în ziua de Paști. Zeci de alți preoți au fost arestați, alții au reușit să fugă din parohiile lor.

Din nefericire, câțiva preoți au fost împușcați: *Atanasie Conceat*, absolvent de teologie, din Deta, jud. Timiș (străpuns cu baionetele și apoi împușcat, alături de alți români și sârbi, la 4 noiembrie 1918); *Mihai Dănilă* din Dijir-Bihor (schingiuit și apoi împușcat la 14 februarie 1919); *Ioan Vasile Filip* din Lazuri, jud. Bihor, absolvent de teologie și învățător confesional (împușcat în Marghita în 1919); *Cornel Gavriș* din Boinești, jud. Satu Mare (decedat în urma suferințelor din primăvara anului 1919); *Cornel Leucuța* (30 de ani) și *Cornel Popescu* (33 de ani), ambii din Șimand-Brad (schingiuiți și apoi legați cu sârmă, au fost aruncați într-un canal, în comuna Socodor, jud. Arad, la 9 aprilie 1919, în Săptămâna Patimilor); *Dumitru Popa* din Comlăuș, jud. Arad (condamnat la moarte, dar salvat de armata română); *Ioan Pușcariu* din Apateu, jud. Satu Mare (condamnat la moarte, dar salvat de armata română); *Isidor Silaghi* din Bicău, jud. Satu Mare (40 de ani, schingiuit și apoi ucis la 15 februarie 1919); *Augustin Târziu* din Chereș, jud. Arad (arestat în ziua de Paști 1919 și dus la Budapesta, unde a fost ucis); *Ioan Vlădescu* din Sacoșu Mare, jud. Timiș. Tot aici trebuie să îl consemnăm și pe preotul ardelean *Ioan Opriș* din Cristiș, azi cartierul Oprișani din Turda (împușcat de jandarmii maghiari la 20 octombrie 1918, pe când urma să înființeze un „sfat național român” în comună).

Așadar, Biserica noastră a dat „martiri” pentru neam și în părțile de vest ale țării, pe care trebuie să-i cinstim după cuviință.

FALSIFICAREA BIOGRAFIEI PĂRINTELUI ARSENIE BOCA (1910-1989)

De curând a apărut cartea „*Ei mă consideră făcător de minuni*”. *Viața lui Arsenie Boca*, scrisă de Tatiana Niculescu (Ed. Humanitas, 15 mai 2018). Aceasta conține „superstii mai savante” în comparație cu alte broșuri de pe tejele. Redăm un exemplu „de încălzire” din această nouă apariție parazită: „Respirând rar când pe o nară, când pe cealaltă, cu ochii închiși, cel care urmărește dezvoltarea spirituală începe să vadă valuri de culoare gălbuie învărtindu-i-se în jur, în spirale” (p. 188). Să fie aceasta metoda de cercetare a autoarei? Deși în „argument” autoarea scrie că este vorba de „o biografie documentară” (p. 7), ne dăm seama că nu a respectat metodologia și nici etica cercetării. Nu are nici măcar bibliografie; doar câteva note de subsol aruncate icoloco. Umberto Eco susținea în faimoasa sa lucrare despre întocmirea unei lucrări de cercetare că „operele citate în note vor trebui să se regăsească în bibliografia finală”, ceea ce nu se întâmplă în cazul acesta. Prin urmare, cartea este o ofensă adusă cercetării universitare. După primele pagini, cititorul își dă seama că are în față un roman slab care ar fi trebuit încadrat în colecția de ficțiune a editurii („Raftul Denisei”, Humanitas Fiction). Să fie o eroare a directorului editorial?

Câteva detalii despre stadiul cercetărilor trebuie menționate în acest context. Autoarea afirmă că a scris această carte, în primul rând, pe baza dosarelor de urmărire a Părintelui Arsenie, însă ascunde faptul că acestea, în mare parte, au fost publicate la Sibiu cu ani în urmă, în trei volume, sub coordonarea d-lui Florian Bichir. În plus, cercetări bazate pe aceste documente fuseseră întocmite de istoricii Adrian Petcu și George Enache, fără o perspectivă de teologie istorică însă. Am tras concluzia din lucrările acestora că cercetarea vieții Pr. Arsenie Boca nu se putea limita la dosarele de la CNSAS, care sunt necesare, dar nu suficiente. Prin urmare am considerat că aceasta trebuia extinsă în cadrul universitar teologic prin căutarea, consultarea și interpretarea documentelor din arhivele bisericești (corespondența obștii monahale de la Prislop cu Episcopia Aradului), din arhiva fostului Departament al Cultelor, din arhivele parohiale etc., rezultând o lucrare de licență la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București, sub coordonarea Pr. Prof. Dr. Daniel Benga, punctată cu notă maximă de comisia examinătoare (Florin Duțu, „Și cărțile au fost deschise” (*Apocalipsa 20, 12*). *Pr. Arsenie Boca – o biografie (1910-1989)*, Floare Albă de Colț, 2013; 2015). Între timp, au mai fost descoperite în diverse arhive multe documente care fac lumină în privința altor aspecte din viața Părintelui Arsenie și, prin urmare, se impunea întocmirea unei lucrări de doctorat, sub coordonarea Pr. Prof. Dr. Mihail-Simion Săsăujan.

Titlul cărții este mincinos: „Ei mă consideră făcător de minuni” nu este o declarație a Părintelui Arsenie, cum dezinformează autoarea (vezi coperta IV; sursa citatului nu a fost menționată în carte!), ci este o notă informativă a colaboratorului „Vasile”, preluată și bătută la mașina de scris de lt. de Securitate Păduraru (ACNSAS, fond Informativ, dosar 2637, vol. IV, f. 27). De altfel, nota informativă a fost publicată cu ani în urmă în: coord. Florian Bichir, *Pr. Arsenie Boca în arhivele Securității, vol. III*, Ed. Agnos, 2016, p. 422. Un biograf onest ar fi menționat acest lucru. Cu alte cuvinte, cititorul este păcălit. Iată că „Vasile” și Păduraru au ajuns să dea un titlu la Humanitas!

Un șir de fantasmagorii, scriitoarea îl proiectează de-a lungul întregii cărți, începând cu copilăria Părintelui Arsenie, nerespunzând principiul identificării surselor și notând tot ce-i trece prin cap, vrute și nevrute: „în serile cu lună plină, își însoțește bunica la cules de ierburi de leac și de descântece... Dacă se îmbolnăvește, bunica îi ia capul în poala ei și îl descântă de deochi, ținând alături o strachină cu apă în care a pus un ou crud” (p. 15). Autoarea a preluat probabil informația de mai sus din niște arhive „astrale” și „ultrasecrete” la care biografii neinițiți nu au acces fără exercițiile nazale de care vorbea mai sus. Lucrarea dă impresia că a fost scrisă în câteva zile pe genunchi, iar cititorul își dă seama că are în față o ficțiune.

Autoarea se prezintă ca jurnalistă, însă sare-n ochi faptul că nu cunoaște istoria presei românești, susținând că „*Telegraful Român*” a fost înființat de Mitrop. Nicolae Bălan (p. 59). Nu știe că această gazetă este cea mai veche din istoria presei românești și a fost lansată la 3 ian. 1853 de către Sfântul Ierarh Andrei Șaguna, când Mitrop. Nicolae Bălan (1882-1955) nici nu se născuse. Mai grav, nu face diferența între clerici și laici (p. 115). Nu știe unde se află Mănăstirea Brâncoveanu (p. 44)! În schimb, ține să-i jignească pe fâgărășeni și să le ofenseze memoria strămoșilor și amintirea Părintelui Arsenie. Nu a cercetat sursele autentice, cum ar fi mărturia de la fața locului a Pr. Dumitru Stăniloae: „prin ceea ce a făcut din sine

și prin ceea ce propovăduiește [Pr. Arsenie Boca] este o vie restaurare a celui mai autentic duh ortodox...” (în: *Telegraful Român*, 8 aug. 1943). Autoarea nu știe să facă diferența între duhul *Filocaliei* și tot felul de superstii ori practici băbești sau antropozofice. Zece ani s-a străduit Părintele Arsenie la Sâmbăta și la Sibiu pentru publicarea *Filocaliei* alături de Acad. Nichifor Crainic (în 1938 a lansat un apel către Sfântul Sinod) și de Pr. Dumitru Stăniloae, iar autoarea îl prezintă (fără dovezi!) ca pe un adept al învățăturilor lui Steiner.

Tatiana Niculescu nu a făcut cercetare jurnalistică de teren, în schimb a preluat scrierile unor fundamentalisti religioși recenți de pe internet (pp. 170-171), pe care i-a girat ca biograf ai Părintelui Arsenie. Citind această carte mi-am adus aminte de broșurile difuzate de aceștia pe la marile hramuri din București. În scrierile împărțite trecătorilor (nu au avut curajul să le publice cu ISBN) îl denigrau pe Părintele Arsenie Boca și instigau la haos social și ură interreligioasă. Dovadă stau actele jandarmilor care i-au sancționat. Fiind abordat de unul dintre acești „domni” pe holurile facultății, care auzise că am alcătuit o lucrare de licență (la Universitatea din București) despre Pr. Arsenie Boca, i-am recomandat să scrie un articol științific în care să respecte metodologia și etica cercetării, cu bibliografie și note de subsol, în care să-și argumenteze punctul de vedere. Au trecut cinci ani de atunci și persoana respectivă, certată cu bunul simț și dreapta judecată, nu a publicat nimic, în afara unor comentarii stupide pe internet.

Autoarea nu știe că Zian-Vălean Boca a fost student la clasa maestrului Costin Petrescu (numele acestuia nu apare în carte!), nici că a pictat sub îndrumarea acestuia două biserici și scena „Intrării Domnitorului Mihai Viteazul în Alba-Iulia” de la Ateneul Român. Nimic în carte despre arhitectul George M. Cantacuzino, Francisc Șirato, Alexandru Tzigara-Samurcaș, maestrul Gh. Popescu, Ottilia Oteteleşanu, Gheorghe Vânătoru, Pr. Sofian Boghiu etc. Nimic despre parcursul Părintelui Arsenie în arta bisericească. În schimb, autoarea vede „hristoși arieni și antropozofici” (p. 177-178) la Drăgănescu și dezinformează când susține că Părintele Arsenie „va realiza pictura murală din interior după un proiect propriu și fără nicio opreliște din partea preotului” (p. 173). S-a arătat – în cartea *Pr. Arsenie Boca. Pictor bisericesc la Drăgănescu* – că proiectul iconografic a fost întocmit de Părintele-pictor Sofian Boghiu. Autoarea nu știe că, în regulamentul Comisiei de Pictură Bisericească a Patriarhiei Române, se interzicea ca proiectul să fie alcătuit de către pictorii care participă la licitație. Cu toate că este diletantă în materie de pictură bisericească, autoarea nu ține cont de părerea specialiștilor. Pictorul și restauratorul Ion Grigorescu susținuse într-un interviu că Părintele Arsenie a folosit în materie de pictură „formula contemporanilor săi” și, totodată, „și-a depășit maestrul” (în: *Revista Lumea credinței*, decembrie 2014, pp. 59-61).

Tatiana Niculescu scornește tot felul de lucruri („Anastase?”) și confundă „Canalul morții” cu o firmă de audit, crezând că în colonia de muncă Părintele Arsenie „se ocupă de întocmirea registrelor contabile” (p. 127). Se vede că autoarea nu a cercetat contextul istoric și nu știe să analizeze documentele în contextul în care au fost elaborate. Din cartea lui Alexandru Salcă, intitulată *Canalul* (Ed. Transilvania Express, Brașov, 2000), aflăm că nu puteai să-ți trimiți cartea poștală la care aveai dreptul dacă nu reieșea din primele rânduri că o duci bine. În epocă circula și un banc „reacționar” pentru care intrai în atenția organelor de represiune: „Pentru reabilitare un fost membru de partid a fost trimis la Canalul Dunăre-Marea Neagră; de acolo respectivul i-a scris mamei sale despre *„fericirea” pe care o simte că muncește la așa operă gigantică. «Am o singură amărăciune, mamă, că nu m-ai trimis la canal de când eram mic»*” (ACNSAS, dosar 375829, f. 61).

Autoarea falsifică rezultatele altor cercetări pe care le indică în nota de subsol (p. 173). Documentele ne arată că Părintele Arsenie pictase în 1961 fresca de la Bogata Olteană, nu în 1967. Iar cauza acoperirii frescei nu a fost „calitatea artistică”, ci faptul că Pr. Spiridon Căndea s-a gândit să decoreze interiorul cu mozaic de Murano în loc de frescă și a așteptat o sponsorizare din partea lui Iosif C. Drăgan, tergiversând astfel lucrările în frescă. După câțiva ani, Pr. Spiridon Căndea a fost implicat într-un proces (Securitatea îi instalase microfoane în casă și auzise injuriile la adresa regimului comunist), a fost arestat și nu i s-a mai dat voie să se implice în pictarea bisericii. Dar fresca Părintelui Arsenie a rămas pe absida altarului. A fost mult mai târziu acoperită, odată cu întocmirea altui proiect în frescă în 1978. Lucrurile au stat cu totul altfel față de cum le prezintă autoarea. În

plus, Părintele Arsenie a fost laudat și promovat pentru fresca de la Bogata Olteană de pictori excepționali.

Operațiunea autoarei de denigrare a Mitropolitului Ardealului Nicolae Bălan, salvatorul evreilor și unul dintre ctitorii Filocaliei (publicată cu lipsuri inclusiv la Humanitas), este ilegală (art. 28 alin. 3 din O.U.G. nr. 24/2008; Legea nr. 293/2008). Sub presiunea agenților și a Armatei Sovietice s-a încercat epurarea acestuia din postul de mitropolit, după cum scria Rabbinul Șef Alexandru Șafran în memoriile sale, pregătindu-i-se un dosar cu materiale contrafăcute, pe care autoarea le preia fără discernământ. Gravă eroare de metodologie, căci „adevărurile” istorice sunt de discernământ, nu de simplă constatare și reproducere” (N. Iorga, *Generalități cu privire la studiile istorice*, București, 1944, p. 348). Iar biografia este o formă de istorie. În plus, autoarea întreprinde ceva ieftin și ușuratic: preia cercetările altora, adesea fără să le citeze, le stilizează puțin, și le prezintă drept cercetări proprii. Fără să citeze vreă sursă, la pagina 191, Tatiana Niculescu a preluat din cartea *Mistica ortodoxă și schimbarea la față a teologiei românești: Nichifor Crainic, Arsenie Boca, Dumitru Stăniloae* (Ed. Floare Albă de Colț, 2013, pp. 22, 331-334). Etimologic, cuvântul plagiat provine din lat. „plagiarius, plagium” și se traduce prin „cel care răpește copilul sau sclavul altuia pentru a-l vinde”, adică a te folosi de bunurile și descoperirile altcuiva pentru a obține foloase necuvenite. Prin urmare, cum se pot numi aceia care se folosesc de cercetările altora fără a cita sursele? Umberto Eco spunea că „notele folosesc spre a plăti datorii”, iar a arăta sursa din care s-a preluat înseamnă a plăti o datorie.

Autoarea pomeneste de „Ecaterina Teodorescu” (p. 186), în loc de Ecaterina Constantinescu – numele bătrânei care i-a oferit găzduire Părintelui Arsenie Boca, după ce a fost alungat din mănăstire. O confundă cu Ecaterina Teodoroiu, eroina de la Jiu? În același paragraf îl prezintă drept „preot consilier la Patriarhie” (p. 186) pe părintele pictat la Drăgănescu în scena botezului. Nu știm cât de mult și-ar fi dorit această funcție părintele Constantin Grigorescu, căci despre el este vorba. Însă știm sigur din cercetările întreprinse că nu a fost niciodată consilier patriarhal, deși avea toate calitățile necesare. Nici nu ar fi avut timp. Cu vocea sa de bas, caracterizată de maestrul Dumitru Botez (1904-1988) ca „valoare națională”, părintele Grigorescu cânta în corul Radiodifuziunii și la Filarmonica „George Enescu”. Câtă superficialitate să mai suporte cititorul?

Nu există nicio dovadă privind colaborarea Maicii Zamfira, dar „jurnalista” susține că aceasta „colaborează de bunăvoie cu Securitatea” (p. 149). Autoarea poate fi dată în judecată pentru asemenea acuzații grave fără acoperire documentară. În plus, nu există niciun material olograf în care „Zamfira monahia” să se semneze „Zamfira Mândrina” (p. 122; p. 185).

În final, avem certitudine că această carte este una parazită și avem, totodată, regretul că a fost irosită hârtia pentru asemenea denaturări. „Scriitoarea” se adresează probabil unor pitecantropi din „Secta Credulitate fără Frontiere”, care citesc primul lor roman. Lecturând scrierea aceasta a Tatiane Niculescu, ne-am mai adus aminte de următoarele însemnări ale Părintelui Arsenie Boca: „de ce proastă calitate e apocriifa aceasta, a unui fanatic, incult și mincinos” (*Cărarea împărăției*, p. 343), „model de strâmbare” (*Cărarea împărăției*, p. 342).

Drd. Florin DUȚU
Școala Doctorală a Universității din București

IERARHII ÎN CETATE

ANDREI ȘAGUNA, ANTONIE PLĂMĂDEALĂ și IOAN SELEJAN, trei ierarhi din Mitropolia Ardealului și statura profesională a unui istoric transilvan (III)

După patru ani (1985) de la apariția, într-o publicație regională, a unui articol al istoricului Gelu Neamțu (1981), născut *unit*, **mitropolitul intelectual-istoric și literat deopotrivă, academician Antonie Plămădeală** scrie despre această intervenție în *Telegraful Român* [*Telegraful Român*, 1985] (ulterior au urmat și alte întâlniri între istoric și ierarh). Gelu Neamțu publică în „Crisia”, X, editat de Muzeul Țării Crișurilor (Oradea, 1980) un studiu intitulat: „Ecaterina Varga în istoriografia românească”. Avem în față un studiu bine informat și mai ales bine echilibrat sub raportul obiectivității. Am menționa cel puțin două lucruri care merită să fie reținute: Ecaterina Varga, prezentată de vechea istoriografie când ca eroină, când ca aventurieră, în studiul lui Gelu Neamțu e o «figură luminoasă» (p. 125), «nici agentă provocatoare, nici înșelătoare, nici aventurieră» (p. 143), ci o femeie «iubitoare de dreptate», care «a stat în fruntea unei mișcări petiționare populare extrem de vii» (p. 143)”. Argumentarea lui Gelu Neamțu rezistă.

Al doilea lucru pe care îl elucidează Gelu Neamțu este acela privitor la rolul lui Andrei Șaguna în prinderea ei de către autorități pe la anul 1847, pe când Șaguna era numai vicar la Sibiu. Sprijinindu-se pe documente limpezi, autorul arată mai întâi că Șaguna s-a amestecat în această afacere «din ordin», precum a spus la vremea lui și Barițiu. De altfel, odată cu el au mers la fața locului și tatăl lui I. Sterca Șuluțiu, Ioan Șuluțiu, și fratele său, Dionisie Șuluțiu. (...) El își apăra tatăl și fratele, zicând că au participat «din ordin» la arestarea Ecaterinei Varga, dar când e vorba despre Șaguna, se face că

nu știe că și acesta a participat tot din ordin! Gelu Neamțu arată, cu probe, că Șaguna a stat de vorbă cu Ecaterina Varga în biserică, nu afară, așa că nu pot fi adevărate cele povestite cu privire la rolul lui în arestarea ei. [În propriile mărturii] Ea scrie că întâlnirea s-a produs în biserică și că nu Șaguna a luat-o, ci «domnul vice-comite și judele nobiliar». (...) Studiul lui Gelu Neamțu e mai mult decât binevenit pentru că tema n-a încetat să intereseze până în vremea noastră. (În anii noștri a încins și imaginația cineaștilor! nn. AG.) Adevărul în legătură cu această problemă, de mai bine de o sută de ani e tracasat și supus torturilor de resentimente confesionale evidente. Gelu Neamțu restabilește adevărul care se dovedește a fi exact acela povestit de contemporanii lui Șaguna și de Șaguna însuși (...).

În urmă cu doar 3 ani, sub pana unui alt ierarh din Mitropolia Ardealului, IPS. Ioan, Arhiepiscop al Covasnei și Harghitei, a apărut o altă intervenție ce merită evidențiată, intitulată: „Niciun compromis cu istoria neamului românesc” [Din Munți, † Ioan (IPS Ioan Selejan, Arhiepiscop al Episcopiei Covasnei și Harghitei din Mitropolia Ardealului, astăzi, din decembrie 2014, al Arhiepiscopiei Timișoarei și Mitropolit al Banatului), *Nici un compromis cu istoria neamului românesc în Profesiunii noastre, II, Istoricul Gelu Neamțu la 75 de ani*, Sfântu Gheorghe, Editura Eurocarpatica, 2014, p. 71. Centrul european de studii Covasna-Harghita].

„În cartea de față s-a încercat prezentarea unuia *dintre cei mai importanți istorici* contemporani pe care i-a dat

glia românească. *Aruncând o privire asupra numărului impresionant de studii publicate de Istoricul Gelu Neamțu, îți poți câteva cuvenite întrebări: câte vieți a trăit Omul acesta și cât de mare a fost anvergura aripilor sale de a putut străbate imense spații istorice și – de ce n-aș spune – și terestre?!*

A reușit să aducă acasă, prin condei, și o parte din viața românilor care, datorită vitregiilor vremii din Transilvania, au trecut Atlanticul, ducând cu ei acolo și o parte din România./ Am avut bucuria să-l aud de multe ori ținând prelegeri și conferințe de o probitate științifică deosebită și, *cu fiecare frază rostită, se făcea încă un pas-lumină în istoria neamului nostru românesc.*

Prin lucrările publicate și de multe ori prin viu grai, Cercetătorul științific Gelu Neamțu a făcut lumină în multe din întunecatele și ascunsele unghere ale istoriei./ Fără lucrările acestui mare iubitor de neam și țară, o parte din istoria neamului nostru ar fi astăzi încă adormită.

Am observat că *Cercetătorul Gelu Neamțu* s-a aplecat în mod deosebit asupra *Revoluției din Transilvania (1848-1849)*, perioadă de mari încercări și tensiuni, când învrăjbirea interesnică din acest spațiu transilvan atinsese cote înalte. Fără studiile pertinente ale *Dr. Gelu Neamțu* și acest moment important, care a marcat istoria transilvană, ar fi rămas mai puțin cunoscut generațiilor de astăzi și de mâine și poate anumiți cercetători ar judeca momentul istoric cu o oarecare doză de subiectivitate. (...)”.

Cercetător științific Ana GRAMA

Apelul adresat de către donatiști împăratului Constantin cel Mare este perceput ca un moment de cotitură în Istoria Bisericii, deoarece prin el puterea imperială a fost invitată să gestioneze aspecte specifice comunităților creștine, constituind un precedent periculos, care, nu de puține ori, a dus la abuzuri ale politicului în viața Bisericii.

Nu era prima dată când creștinii apelau la judecata împăratului roman pentru a tranșa un conflict ce privea Biserica. După înfrângerea reginei Zenovia a Palmirei în anul 273, fiind lipsit de protecția ei, Pavel de Samosata a fost reclamat de alți episcopi autorităților civile care, la rândul lor, au transmis solicitarea împăratului Aurelian. Fără a avea nici un interes pentru problemele doctrinare ale Bisericii, dar dornic să restabilească ordinea în provinciile proaspăt recâștigate, Aurelian a încredințat rezolvarea conflictului episcopilor din Roma și Italia, care s-au pronunțat unanim împotriva ierarhului antiohian.

Urmând modelului inițiat de împăratul Aurelian, Constantin cel Mare a delegat și el medierea conflictului din Africa tot episcopului Romei. Caracterul emblematic al acestui moment constă în importanța pe care i-o acordă împăratul și intensitatea cu care se desfășoară încercările de pacificare a Bisericii din Nordul Africii. Stăruind asupra documentelor reunite prin stăruința editorului francez Jean-Louis Mayer, se poate observa că doar

Donatismul și ispita puritanismului (III) Constantin cel Mare și o mediere imposibilă

din timpul domniei împăratului Constantin cel Mare (306-337) s-au păstrat peste 20 de documente ce vizează problema donatistă, iar trecerea lor în revistă oferă amănunte interesante și inedite care evidențiază, pe de o parte, unilateralitatea declanșării acestei schisme, iar pe de altă parte, disponibilitatea și eforturile concrete depuse de împăratul Constantin.

Primele documente imperiale păstrate pe marginea acestei probleme sunt mai degrabă circumstanțiale, așa cum sunt, de pildă, scrisoarea adresată lui Anulius, proconsulul Africii, prin care împăratul ordonă ca să fie restituite Bisericii averile ei, dar și o epistolă adresată lui Cecilian, căruia nu doar că îi pune la dispoziție o sumă de 3000 (de legături) de folii de bronz, dar îi și cere să pună capăt dezbinării ivite în Cartagina, asigurându-l de toată susținerea autorităților civile. Pe aceeași direcție trasată de cele două texte întocmite la finele anului 312 sau începutul lui 313 se plasează o altă scrisoare adresată de împăratul Constantin cel Mare către Anulius înainte de 15 aprilie 313, în care acordă imunități și cere scutirea de orice sarcină publică a clericilor.

Dar răspunsul lui Anulius, care confirmă la 15 aprilie 313 aplicarea scutirilor, atestă deja un prim apel al donatiștilor către împăratul Constantin cel Mare, pentru ca în același an să fie înregistrată o nouă solicitare adresată de către donatiști biruitorului de la Pons Milvius:

„Preabunule, împărat Constantin, fiindcă ești din neam drept, al cărui părinte, dintre ceilalți împărați, nu a dat curs persecuției și Galia a fost scutită de această ticăloșie, întrucât în Africa între noi și ceilalți episcopi sunt tensiuni, te rugăm și cerem ca pietatea ta să poruncească a ne fi dați judecători din Galia. Dată de Lucianus, Dignus, Nasutius, Capito, Fidentius și ceilalți episcopi de partea lui Donatus” [Optatus de Mileve, *Libri VII*, I, 22, CSEL 26, p. 25-26].

Textul aduce în atenție trei probleme: întâi de toate, Maiorinus a încetat să mai fie liderul separatiștilor, rol asumat acum de Donatus; în al doilea rând se cer judecători [iudices], iar nu episcopi-judecători, fiind astfel vorba de un apel la o instanță civilă, și nu eclezială; iar în al treilea rând, preferința pentru funcționarii din Galia se clarifică din chiar prima parte a

solicitării, specificându-se că fenomenul persecuțiilor nu afectase Galia, sub protecția lui Constanțiu Chlor, și astfel nici nu se confruntase cu cazuri de *traditores*, putând judeca nepărtinitor.

Ca urmare a acestor solicitări, împăratul Constantin a decis constituirea unui tribunal la Roma pentru a tranșa situația din Africa. Respectând doleanțele donatiștilor, augustul numește în componența acestui for trei episcopi gali sub președinția episcopului Miltiade al Romei, înaintea căruia trebuia să se prezinte Cecilian însoțit de 10 episcopi partizani alături de alți 10 ierarhi donatiști.

Episcopul Miltiade a organizat forul de judecată solicitat, transformându-l într-un veritabil sinod, la care a mai convocat 15 ierarhi italieni. Cecilian, susținătorii, dar și acuzatorii săi s-au prezentat în fața conciliului la Roma, în ziua de 2 octombrie 313, în casa Faustei din Lateran. Pe parcursul celor trei ședințe s-au audiat învinuirile și apărarea, pentru că, în cele din urmă, cei 19 episcopi însărcinați cu limpezirea situației l-au achitat în unanimitate pe Cecilian de toate acuzațiile aduse de donatiști.

Prin decizia finală, Miltiade și restul ierarhilor reuniți la Roma recunoșteau alegerea și consacrarea canonică a lui Cecilian și se respingea numirea lui Maiorinus și a succesorilor săi; condamnând practica donatistă de a readministra Sfintele Taine celor care le-au primit de la clerici căzuți. Prin urmare, sinodul nu a pus în discuție problema hirotonirii lui Cecilian de traditori, ci a recunoașterii valabilității hirotoniilor acestora.

Verdictul favorabil lui Cecilian formulat de sinodul din Roma i-a scandalizat și mai mult pe donatiștii care au contestat decizia și au înaintat un apel pentru anularea sentinței, pe care i l-au prezentat vicarului Africii, fiind transmise mai departe împăratului Constantin cel Mare. Acesta acceptă noul apel și dispune organizarea unei noi reuniuni, de astă dată la Arelate, solicitându-i vicarului Aelafius să facă toate eforturile pentru a-i trimite pe delegații ambelor părți cu poșta imperială în Galia.

Textul acestei scrisori indică faptul că împăratul Constantin cel Mare și-a formulat deja o opinie cu privire la mișcarea donatistă, fiind profund dezamăgit de atitudinea lor conflictuală

(continuare în p. 11)

Asist. Dr. Dragoș BOICU

Ortodoxie și Româanism. O viziunea teologică (II)

Așadar la baza dimensiunii etnice a gândirii Pr. Stăniloae nu stau motive politice, economice, sociale sau biologice, ci teologice. Nefăcându-se o distincție între etnicul căzut și etnicul restaurat în Hristos se poate ajunge la înțelegerea neamului ca o unitate naturală la care se adaugă o unitate supranaturală, creștinismul. Este vorba de dualismul ontologic, romano-catolic, demonstrând o viziune naturalistă, pozitivistă și empiristă. Națiunea este fie o într-ajutorare umană și o apărare comună, o „mașină socială” ce are drept caracteristici automatismul, eteronomia și pasivitatea, fie un factor abstract, o „realitate convențională”, cu baza în subconștient (detalii la I. Moldovan 1993:121-123). Alte orientări – ca de exemplu cea idealistă, axiologică și voluntaristă, care vede în neam o solidaritate de grup (E. Renan), o bogată moștenire de amintiri, completată de voința de a o continua; orientarea realistă, organicistă și spiritualistă, în care neamul e un organism viu, lipsit însă de dimensiunea spirituală, ce îi dă o finalitate, sau e identificat în sens biologic cu rasa; perspectiva transcendentă, promovată de Fr. Paulsen, identifică patria cu o plămuire ideală a omului, în care sunt incluse toate valorile vieții sale – încearcă să definească națiunea, eșuând însă datorită excluderii colaborării între factorul imanent și cel transcendent (*Ibid.*, p. 123-126).

Catolicitatea, definită ca atribut al Bisericii la Sinodul al II-lea de la Constantinopol, nu exclude etnicul pe baza unei universalități a răscumpărării. Iisus Hristos însuși i-a trimis pe Sfinții Apostoli la propovăduire cu cuvintele: „Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh” (Matei 28, 19).

Interpretarea textului biblic de la Gal. 3, 28 („nu mai este nici iudeu și nici elin, nu mai este rob și nici slobod, nu mai este parte bărbătească și nici parte femeiască, căci voi toți una sunteți în Hristos”) ca însemnând dispariția neamurilor și aducerea tuturor la o identitate comună creștină nu ia în considerare unitatea naturii umane, pe de-o parte, și nici diversitatea personală, pe de altă parte. Natura umană a fost „unsă” în Hristos, fapt care nu coincide însă cu o depersonalizare, cu o nivelare universală. La fel se vorbește că neamurile își au „căile lor” (F.Ap. 14, 16), pentru că la judecata universală ele „vor aduce măreția și slava lor înaintea lui Dumnezeu, Dreptul Judecător” (Apoc. 21, 26). Evanghelistul Matei spunea și el: „și se vor aduna înaintea Lui toate neamurile, și îi va despărți pe unii de alții, precum desparte păstorul oile de capre” (Mt. 25, 32). Supusă și ea urmărilor căderii în păcat, etnicitatea este deci un dat fundamental, concilierea catolicității cu etnicitatea având loc în chip spectaculos la Cincizecime. Invers ca la Babel, atunci Duhul Sfânt a sancționat existența neamurilor, recunoscându-le caracterul specific, limba fiecăruia. Limba vorbitorilor – a Apostolilor – era în același timp unică și diferită (A. Plămădeală 1992:18-32). Sunt anulate efectele căderii din etnicitatea primordială: slăbirea credinței în Dumnezeu prin pierderea fidelității față de chipul lui Dumnezeu din om, imprimat nu doar în constituția noastră ca ins, ci și în făptura noastră ca neam; atenuarea răspunderii pentru soarta neamului, transformat într-o masă de indivizi, „unitatea” nefiind menținută de legi morale ci administrative; pierderea viziunii sacramentale a lumii prin slăbirea puterii de înrădăcinare într-un pământ (I. Moldovan 1993:129).

Reflecțiile Pr. Stăniloae în ce privește neamul românesc se înscriu în această perspectivă restaurată, fiind utilizată expresia de *lege a neamului*. Deosebită de legea morală naturală, ea este o pecete pusă nu doar în conștiința, ci și în ființa oamenilor. Respectarea ei conduce la conformarea cu structura lor interioară, în așa fel încât ei devin, în manifestarea lor în afară, ceea ce sunt de fapt în esența lor. „Legea neamului, de a cărei autoritate atârna îndeobște orice popor creștin, are menirea să descopere toată măreția și toată frumusețea etnicității reînnoite în Hristos” (*Ibid.*, p. 130).

Acesta este „fundamentul sănătos” al poporului român, care are un rol special de jucat față de celelalte națiuni, în special față de Occident. Dacă acolo este promovat un

personalism individualist, Ortodoxia propune un personalism comunitar (S. Dumitrescu 1987:161 și 231). „Cultura occidentală este individualistă sau panteistă, în timp ce cultura românească pune accentul pe spiritul de comuniune interpersonală, rămânând legată de viața și preocupările poporului” (D. Stăniloae 1939:54). Pornind chiar de la reflecțiile Părintelui Dumitru Stăniloae, un alt teolog român scria: „Românul are două pasiuni mari: pământul și credința. Sunt cele două realități organice și esențiale ale vieții. Românul simte că din ele îi curge viața. Din pământ viața trupului, din Dumnezeu viața sufletului” (D. Radu 1993:72).

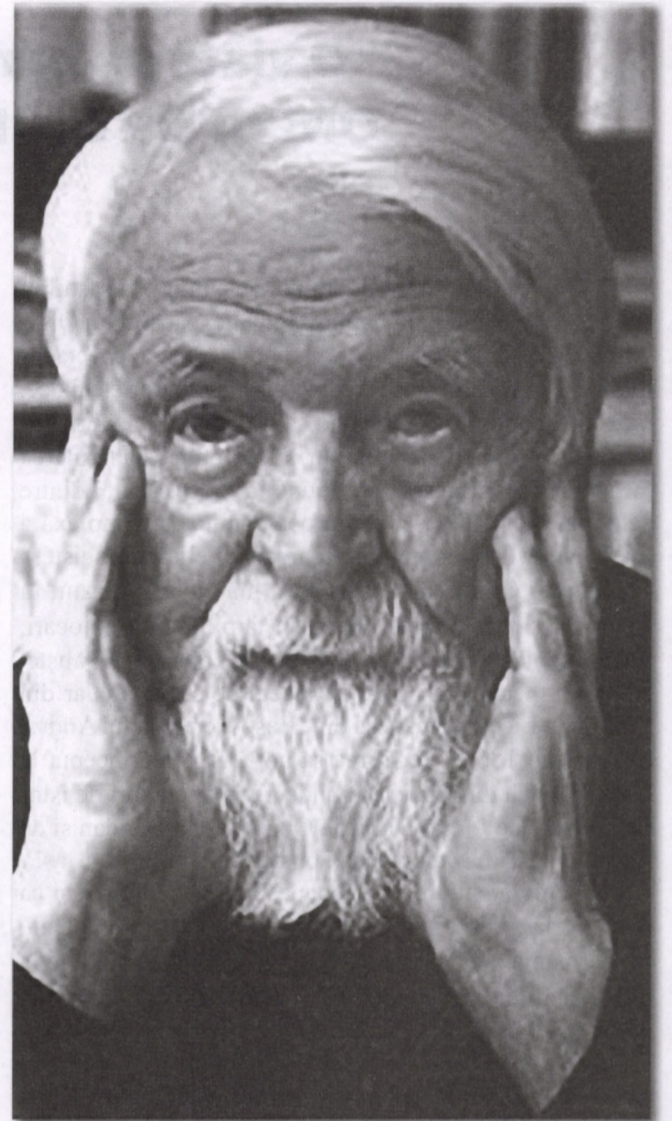
Caracterul teandric al culturii românești este pus în relație cu structura comunității liturgice a satului românesc. „Latinitatea răsăriteană”, definind poporul român, ne deosebește de celelalte popoare ortodoxe, cu care avem în comun credința: „suntem latini și, în același timp, ortodocși. E aici o sinteză originală între spiritul latin deschis, vesel și luminos, și spiritualitatea mistică, profunzimea Ortodoxiei. Ne deosebim de ceilalți ortodocși, de greci și de ruși, care sunt doar răsăriteni. La noi există o raționalitate foarte latinică, senină, comunicativă, vioaie, veselă [...] Ea își are rădăcinile în Dumnezeu, în taină, întrucât chiar în mister există o rațiune, un sens” (D. Stăniloae – M. Costa de Beauregard 2000:30).

Menținerea ființei românești între Orient și Occident are ca urmare declararea echilibrului ca dimensiune generală formală a spiritului românesc după Pr. Stăniloae, urmată de o serie de alte caracteristici ale acestui ethos: armonia complexă, luciditatea și duiosia, umorul, dorul, omenia, ospitalitatea și conștiința propriei valori, umanismul, spiritualitatea străvezie și transfiguratoare a satului românesc (D. Stăniloae 2001:39-134). Evocarea acestor valori și dimensiuni ale poporului român, deși pot apărea ideale, au fost trăite de Păr. Stăniloae în satul natal, înainte de șirul de nefaste dictaturi pe care le-a cunoscut România. Intenția teologului nu era să evoce, în chip abstract, niște presupuse trăsături etnice românești ci, după cum el însuși mărturisește, să ofere un program pentru înnobilitatea omului, căci „numai în comuniunea bucuroasă cu alții, așa cum e practică de poporul român, se înobilează omul” (*Ibid.*, p. 204). Dimensiunile perene ale „sufletului românesc” izvorând dintr-o geografie spirituală românească, fac din România un „spațiu punte” și o „spiritualitate punte” cu rol de *via media* între aparent incompatibilele Orient și Occident.

O evaluare a reflecțiilor privitoare la natura și destinul poporului român urmează să o facem în alt studiu viitor. Aici precizăm doar că, declarat a fi „teolog panortodox”, Pr. Stăniloae trebuie văzut și ca un teolog ortodox român. Lipsa de referire la teologia română anterioară, în special la „Mărturisirea” lui Petru Movilă, poate părea surprinzătoare (I. Bria 1999:54), însă ea se explică prin denunțarea influențelor raționalismului, teosofiei, pozitivismului și scolasticismului. Teologia „de școală” promovată de teologii români în secolul XIX depindea de traduceri din scrierilor autorilor greci și ruși, ale căror „Manuale” erau puternic influențate de scolasticism. Pr. Stăniloae s-a luptat să elibereze teologia ortodoxă românească de aceste influențe, recurgând la sursele patristice, dar și la viața comunitară a satului românesc; ambele erau animate de același *duh* autentic al Ortodoxiei, care nu se mai regăseau în seminariile și academiile teologice (E. Bartoș 1999:19-20).

Bibliografie:

Antonie Plămădeală, „Generația Stăniloae”, în Ioan I. Ică jr (ed.) (1993), *Persoană și comuniune. Prinose de cinstire preotului profesor academician Dumitru Stăniloae (1903-1993)*, Editura și tiparul Arhiepiscopiei ortodoxe Sibiu, Sibiu; Remus Andrei Ioan (1993), „Părintele Stăniloae. Fragment autobiografic”, în *O* nr. 3-4, p. 196-197; Dumitru Stăniloae – Marc-Antoine Costa de Beauregard, *Mica Dogmatică vorbită. Dialoguri la Cernica*, ediția a II-a, trad. Maria-Cornelia Ică jr., Ed. Desis, Sibiu, 2000; F. Strazzari – L. Prezzi (ed.), *Una*

teologia filocalica. Intervista a padre Dumitru Stăniloae, în *Il regno – attualità*, nr. 34/1989, p. 106 apud Maciej Bielawski (1998), *Părintele Dumitru Stăniloae, o viziune filocalică despre lume*, trad. Ioan I. Ică jr, Ed. Deisis, Sibiu; Lidia Ionescu Stăniloae (2000), „Lumina faptei din lumina cuvântului”. *Împreună cu tatăl meu, Dumitru Stăniloae*, Ed. Humanitas, București; Silviu Alupei (2003), „Ortodoxie și Româanism”, în *Rost. Manifest românesc I*, nr. 9, p. 11-12; Keith Hitchins (1992), *Conștiință națională și acțiune politică la românii din Transilvania (1868-1988)* vol. 2, trad. Sever și Codruța Trifu, Ed. Dacia, Cluj; Adrian Nicolae Petcu (2013), „Aspecte inedite privind arestarea, condamnarea și detenția Părintelui Dumitru Stăniloae”, în *ST*, IX, nr. 1, p. 189-241; Sorin Dumitrescu (1987), *7 dimineți cu părintele Stăniloae*, Ed. Anastasia, București; Zigu Ornea (1996), *Anii treizeci: extrema dreaptă românească*, Ed. Fundației Culturale Române, București; Dan Zamfirescu (1993), „Însemnări despre părintele profesor dr. Dumitru Stăniloae”, în *O*, XLV, nr. 3-4 (1993); Ion Bria (1993), „Spațiul îndumnezeirii. Eternizarea umanului în Dumnezeu în viziunea teologică a Părintelui Stăniloae”, în *O*, XLV, nr. 3-4; Dumitru Stăniloae (1978), „Rolul Ortodoxiei în formarea și păstrarea ființei poporului român și a unității naționale”, în *O*, XXX, nr. 4; Dumitru Stăniloae (1939), *Ortodoxie și româanism*, Ed. Arhiepiscopiei ortodoxe Sibiu; Dumitru Stăniloae (1997), *Poziția d-lui Lucian Blaga față de creștinism și ortodoxie*, Ed. Paideia, București; Sandu Frunză (1996), *O antropologie mistică*, Ed. Omniscope, Craiova; Ilie Moldovan (1993), „Actualitatea gândirii Părintelui Dumitru Stăniloae cu privire la etnic și etnicitate”, în *Persoană și comuniune. Prinose de cinstire preotului profesor academician Dumitru Stăniloae (1903-1993)*, Editura și tiparul Arhiepiscopiei ortodoxe Sibiu, Sibiu; Antonie Plămădeală (1992), „Catolicitate și etnicitate”, în *Ortodoxia românească*, EIBMBOR, București; Dumitru Radu (1993), „O culme actualizată a teologiei patristice”, în *O*, XLV, nr. 3-4; Dumitru Stăniloae (2001), *Reflecții despre spiritualitatea poporului român*, Ed. Elion, București; Ion Bria (1999), *Tratat de teologie dogmatică și ecumenică*, Ed. România creștină, București; Emil Bartoș (1999), *Conceptul de îndumnezeire în teologia lui Dumitru Stăniloae*, Ed. Institutului Biblic „Emanuel” din Oradea.

Lect. Dr. Ciprian Iulian TOROCZKAI

O viață pe baricadele Unirii ONISIFOR GHIBU (1883-1972)

Prof. univ. dr. Elena MACAVEI

Destinul i-a trasat omului de cultură, ziaristului, pedagogului națiunii române, patriotului ONISIFOR GHIBU o viață complicată, spectaculoasă, marcată de obstacole care i-au solicitat forțele fizice, mentale și atitudinale, reușind să trăiască cu maximă intensitate evenimentele timpului, să se implice în derularea lor, să ia decizii pentru a-și pune în practică idei dintre cele mai îndrăznețe. Evocăm personalitatea complexă a lui Onisifor Ghibu, membru marcant al elitei unioniste.

Onisifor Ghibu s-a născut în urmă cu 135 de ani, în 31 mai 1883, la Săliște, Sibiu, în familia unor cojocari, fiind al șaptelea copil. Școala primară a făcut-o în Săliște, cursurile medii le-a urmat la Liceul de stat maghiar din Sibiu și la Liceul românesc din Brașov, ctitoria lui Andrei Șaguna din 1869. Pregătirea sa universitară a început la Universitatea din București unde a urmat cursuri de istorie cu Nicolae Iorga, Dimitrie Onciul, Ioan Bogdan și de filosofie cu Titu Maiorescu, Constantin Dimitrescu-Iași.

A continuat studiile la Budapesta unde a activat și ca redactor la „Lupta”, revista Partidului Național Român. În Germania a urmat cursuri de filosofie și pedagogie la universitățile din Strasbourg, Yena – centrul mondial al pedagogiei pe vremea aceea. Aici a urmat cursurile celebrului Wilhelm Rein, urmașul lui Friedrich Herbart – creatorul unui durabil sistem de gândire pedagogică. După susținerea tezei „Utraqvismul modern sau bilingvismul în școala populară”, devine doctor în filosofie și pedagogie, se întoarce în țară și este numit referent școlar (inspector) al învățământului primar în Sibiu. La Seminarul Teologic-Pedagogic din Sibiu suplinește catedra de pedagogie, în perioada 1911-1913, după moartea lui Petru Șpan.

Din 1914, se află la București unde, împreună cu alți refugiați ardeleni, militează pentru intrarea României în război împotriva Austro-Ungariei, alături de Antanta, în speranța realizării unității naționale. În 1916 i se publică, în Analele Academiei, Memoriile Secției Literare, lucrarea „Din istoria literaturii didactice românești”, o analiză pertinentă a bucoavelor, abecedarelor și cărților de citire, apreciate fiind, între altele, manualele lui Visarion Roman, Zaharia Boiu, Ioan Popescu, Petru Șpan, reprezentanți ai școlii Mitropolitului Andrei Șaguna. Propus de Nicolae Iorga, în 1916, de a deveni membru al Academiei, i se confirmă titlul de Membru Corespondent în 1919.

În 1916 Onisifor Ghibu se refugiază în Moldova și de aici, în 1917, a plecat, cu familia, în Basarabia, perioadă pe care a considerat-o a fi „cea mai mare aventură a vieții”. Șederea sa în Basarabia a fost un adevărat apostolat. A militat pentru coagularea forțelor românești basarabene, pentru conștientizarea identității lor și împlinirea idealului Unirii cu românii din Țara-Mamă.

A contribuit, alături de fruntașii mișcării naționale din Basarabia: Pan Halippa, Ion Pelivan, Ion Inculeț, Ștefan Ciobanu, toți au devenit membri ai Academiei Române, la întemeierea Partidului Național Moldovenesc, în primăvara anului 1917, a publicat numeroase articole cu mesaj unionist în ziarul „Cuvântul Moldovenesc”. S-a implicat în acțiuni de românizare a învățământului, a acționat pentru introducerea, în școli, a manualelor în limba română, a creat programe de învățământ, un Abecedar. A adus, cu mari eforturi, o tipografie cu litere latine, creându-și astfel logistica pentru propriile publicații: „Ardealul”, 1917, devenit „România Nouă”, în 1918, „Școala Moldovenească”. În Declarația-program a ziarului „România Nouă”, ardeleanul basarabean, cum mai era numit O. Ghibu, scria: „Țara de mâine a românilor trebuie să cuprindă întreg pământul locuit de ei, de la Tisa și până la Nistru, și încă dincolo de acest râu. Nimeni nu ne poate tăgădui dreptul asupra pământurilor în care noi suntem cei mai vechi și cei mai mulți locuitori”.

O. Ghibu s-a implicat cu pasiune în organizarea congreselor învățătorilor, țăranilor, studenților. A difuzat, prin publicațiile sale, mesajele congreselor și ale altor manifestări de solidarizare cu ideea Unirii. Încercător în idealul Unirii, liderii studenților au transmis în „Cuvântul tinerimii din Basarabia: „Noi socotim că mântuirea neamului nostru este numai unirea tuturor fiilor noștri într-o singură țară.... Nu ne trebuie Rusie federativă, noi vrem o Românie a tuturor românilor... Suntem fericiți că, pentru ajungerea aceluiași scop, putem de mâna cu frații noștri din Transilvania, Bucovina, România, Serbia și Macedonia, adunați în jurul gazetei „România Nouă” și putem lucra umăr la umăr pentru așezarea unei țări a noastre a tuturor...” A înființat Asociația Învățătorilor Basarabeni și Societatea pentru Cultura Românilor în Basarabia în scopul pregătirii „luminătorilor satelor” în spiritul Unirii prin valorile culturii, a înființat o universitate populară.

În 21 noiembrie 1917 s-a deschis Sfatul Țării, parlamentul liber al Basarabiei, președinte – Ion Inculeț, vicepreședinte – Pan Halippa. Din lucrările publicate de O. Ghibu despre Basarabia: „Cum s-a făcut Unirea Basarabiei”, Sibiu, 1925; „De la Basarabia rusească la Basarabia românească”, Vălenii de Munte, 1926, „Cu gândul la Basarabia”, Arad, 1926; „Trei ani pe frontul basarabean”, Chișinău, 1927; „Ardealul și Basarabia”, Cluj, 1928, reies date privind ședința istorică a Unirii în Sfatul Țării.

Actul Unirii a fost redactat de un grup condus de Constantin Stere, jurist, om politic, scriitor, adept al curentului literar poporanist, și s-a votat în unanimitate la 26 martie 1918. În ziua de 27 martie, în Adunarea Sfatului Țării, după citirea Actului Unirii, a vorbit, din partea delegației României, Primul Ministru Alexandru Marghiloman care, în discursul său, a enunțat propunerile Guvernului României: *Basarabia își va păstra autonomia. Se vor respecta drepturile minorităților. Doi reprezentanți basarabeni desemnați de Sfat vor intra în Consiliul de Miniștri Român. În Parlamentul Țării vor fi și reprezentanți basarabeni. Alegerile se vor face prin vot universal, secret, egal, direct. Se vor respecta drepturile la exprimare, de credință.*

(continuare în p. 7)

Contribuția românilor-americani la Marea Unire din 1918

În zilele noastre, când milioane de români își părăsesc țara, există tentația ca contribuția lor la propășirea României să fie minimalizată. Bazați însă pe experiența celei mai vechi diaspore a românilor, cea din America, observăm că cei care au părăsit țara în trecut, niciodată nu au uitat-o, ci mai degrabă au sprijinit-o. În lumina acestui crez, subliniez de la bun început, faptul că fiii Bisericii Ortodoxe Române plecați în America au avut pe lângă misiunea de a aduce credința apostolică în America și un alt rol care – odată cu scurgerea timpului – devine tot mai clar: acela de a sprijini România la marile răscruci ale istoriei. De altfel, acest lucru se poate spune despre toți românii, indiferent de apartenența lor religioasă. Istoria arată că suferința întotdeauna i-a înfrățit pe oameni. În cazul românilor americani, aportul tuturor fraților la izbânda cauzei românești în timpul primului război mondial, a fost considerabil, desigur, proporțional cu mărimea comunității respective. În acest sens, comunitatea ortodoxă a avut, desigur, precedentă în comparație cu alte comunități religioase. De aceea, la sărbătoarea centenarului desăvârșirii unirii provinciilor României (1918), consider că am datoria sfântă să consemnez unele aspecte din contribuția acestor fii ai neamului la realizarea acestui mare act istoric al poporului nostru.

Note preliminare

În speranța că încercarea mea va stimula interesul tinerilor pentru această temă, la acest an centenar – când se cuvine să rememorăm și să omagiem eforturile generației care a făurit România Mare – m-am apucat să caut și să răsfoiesc arhivele spre a cerceta și consemna, după puterile și limitele mele, rolul pe care românii-americani l-au jucat în acel ceas crucial din istoria poporului român. Deși marii noștri istorici din România au menționat de obicei în trecere acest aspect, datorită distanței care mă desparte de marile biblioteci, mărturisesc că uneori nu am avut acces la tot ce s-a publicat în România. Întrucât scopul prezentării mele este spațiul american, mă voi baza mai mult pe resursele care mi-au stat la îndemână aici, pe acest continent. Între acestea, menționez studiile publicate de-a lungul anilor, în secolul trecut, de: Theodore Andrica (1943), Sofron Fekete (1956), Episcopul Valerian D. Trifa (1954), Arhiepiscopul Nathaniel Popp (1985) și alții, iar în ultimii 25 de ani de istoricii: Alexandru Nemoianu, mitropolitul Antonie Plămădeală (1978), Gelu Neamțu (1997), Gabriel Viorel Gărdan (2007) [Gabriel-Viorel Gărdan, *Episcopia ortodoxă română din America – parte a ortodoxiei americane*, Presa Universitară Clujeană, 2007, pp. 175-183]. Așadar, spre

cinstirea marelui centenar al unirii provinciilor alcătuitoare ale României, în acest studiu, mă voi strădui să prezint rezultatul cercetării mele cu privire la rolul și contribuția românilor-americani la Marea Unire din 1918.

În cele ce urmează, m-am străduit să punctez mai cu seamă etapele și contribuțiile specifice ale românilor din America, între anii 1916 și 1920, cu un deosebit accent asupra importanței acțiunilor lor la promovarea imaginii României pe scena politicii americane a acelei vremi. Menționez că, în acest scop, m-am folosit atât de bibliografie americană, cât și românească, dar mai ales de colecția ziarului *America* și de arhivele parohiilor din nord-estul statului Ohio, Pennsylvania de Vest și din Michigan. Mă simt dator să mulțumesc Înaltpreasfințitului Arhiepiscop Nathaniel, precum și Părintelui Vicar David Oancea, de la Episcopia de la Vatra Românească, care mi-au înlesnit cercetarea colecției ziarului *America* și a altor documente aflate la *Centrul Moștenirii Românești Valerian D. Trifa*.

Este azi bine știut că prezența românilor în America datează încă de la mijlocul secolului al XVIII-lea, când preotul Samoilă Damian [Demetrius Dvoichencko-Markov, „A

(continuare în p. 8)

Pr. Remus GRAMA

O viață pe baricadele Unirii – ONISIFOR Ghibu (1883-1972)

(urmăre din p. 6)

La sfârșitul ședinței, Primul Ministru Alexandru Marghiloman a mai rostit un discurs. A spus, printre altele: „Domnilor deputați. În numele poporului român și al Majestății Sale Regele Ferdinand I, cu adâncă emoție și cu falnică mândrie iau act de hotărârea istorică cvasiunanimă a Sfatului Țării și la rândul meu declar că de azi înainte Basarabia este pentru vecie unită cu România, una și nedespărțită... Să ne unim cu toții inimile și să strigăm, împreună cu cei care s-au abținut de la vot: Trăiască România una și nedespărțită...”

S-au citit în plen declarațiile din partea moldovenilor și din partea minorităților: ruși, germani, evrei, bulgari (s-au abținut), ucrainieni, polonezi. Au votat 125 de persoane: 86 au fost pentru Unire, 36 s-au abținut, 3 au fost contra. Au lipsit 13 persoane. În final s-a declarat Unirea Basarabiei cu România. Au urmat: slujba Te Deum la Mitropolie, oficiată de arhimandritul Gurie, o paradă militară a trupelor române și moldovene la care au fluturat steagurile basarabenilor și ale românilor din Brașov, Jiu, Oituz, Mărășești, Mărăști, Siret. Oamenii plângeau de bucurie. A urmat un banchet și s-au rostit toasturi. George Enescu, împreună cu Orchestra din Iași, a susținut trei concerte. În scurt timp, după Pacea de la Buftea-București, impusă de Germania, s-au creat confuzii în toată țara, și în Basarabia. Au fost persecutați ardelenii și bucovinenii aflați în poziții oficiale, au fost suspendate gazete românești, a fost confiscată tipografia adusă de O. Ghibu. El părăsește supărat Basarabia.

La Adunarea de la Alba Iulia, 1 Decembrie 1918, când s-a decis MAREA UNIRE, Onisifor Ghibu, secretar al Secțiunii Școlare a ASTREI, din 1912, este ales, în lipsă, Secretar general al Resortului de Instrucțiune Publică din cadrul Consiliului Dirigent al Transilvaniei, având misiunea organizării învățământului românesc din Transilvania. Statisticile arată că, în scurtă perioadă, au fost fondate 1300 de școli primare, 20 de licee, 40 de școli civile, 11 școli de arte și meserii, 8 școli normale. S-a remarcat ca organizator al învățământului românesc, ca teoretician al educației naționale. A criticat prevederile Legii Appony, a îndrumat realizarea planurilor de învățământ, programelor și manualelor. În concepția sa, școala trebuie să fie „concentrativă națională, nu enciclopedică, o pepinieră de cultură națională”.

Din partea aceluiasi organism, Consiliul Dirigent al Transilvaniei, Onisifor Ghibu, în fruntea unei delegații, a primit misiunea de a prelua Universitatea maghiară din Cluj și de a înființa Universitatea românească numită „Dacia Superioară”, ceea ce s-a întâmplat în 1919. Instituția de învățământ superior românesc de pe Someș va purta, din 1927, numele, Universitatea „Regele Ferdinand I”. La acest eveniment istoric, au fost chemați să pună temelia învățământului superior românesc clujean cei mai de seamă intelectuali și savanți de renume mondial: Nicolae Iorga, Vasile Pârvan, Sextil Pușcariu, Dimitrie Gusti, Gheorghe Țițeica, Emil Racoviță, Gheorghe Marinescu, Victor Babeș ș.a. Au fost invitați să facă parte din elita universitară clujeană și: dr. Iuliu Hațieganu, dr. Iuliu Moldovan, Florian Ștefănescu-Goangă, Vladimir Ghidionescu, Gh. Bogdan Duică, Ștefan Bezdechi, Ioan Lupuș; Gheorghe Vâlsan ș.a.

O exemplară solidaritate a înaltelor spirite românești din toate provinciile României întregite la Universitatea din Cluj, proiectată a fi, a și fost, un templu al științei și culturii românești. În Aula primei universități românești din Ardeal, s-a rostit prima lecție românească „Datoria vieții noastre” de către istoricul Vasile Pârvan. S-a susținut primul curs de pedagogie în limba română – „Prolegomene la o educație românească” – de către Onisifor Ghibu, titularul primei catedre de pedagogie a primei universități românești din Ardeal. Inaugurarea festivă a Universității a avut loc în 1-2 februarie 1920, în prezența Regelui Ferdinand I și a familiei sale, a înalților prelați ai Bisericii, Miron Cristea și Vasile Suci, a personalităților diplomatice din SUA, Marea Britanie, Franța, Italia, Spania, Cehia, Polonia. S-au primit numeroase felicitări din străinătate.

Onisifor Ghibu, „pedagog de baricade”, cum s-a autointitulat, a avut și alte inițiative. A propus crearea unei Con-

stituante Filosofice-Pedagogice pentru a stabili direcțiile politicii educaționale. A propus și, un timp, a funcționat Consiliul Literaturii Didactice, pentru a îndruma realizarea manualelor școlare. La Sibiu a înființat și a condus Seminarul Pedagogic Universitar căruia i-a atribuit numele marelui înaintaș Gheorghe Lazăr. În 1910 a propus realizarea Muzeului Pedagogic, gândit ca un centru național de educație.

Ne-a transmis, alături de 100 de lucrări în volum, 1500 de studii și articole, profesiunea sa de credință: „Am năzuit în permanență să fiu un educator al vremii mele și al poporului meu, îmbrățișându-i cu ardoare toate problemele care îmi păreau că sunt hotărâtoare pentru a face din el o națiune sănătoasă, harnică, luminată, vrednică și fericită... Idealul meu de pedagog a fost acela de pedagog al națiunii, în sensul că pedagogul este un glas al națiunii cu tot ce o constituie. El trebuie să fie identificat cu întreaga ființă a ei și cu întreaga misiune a ei în această lume, lucrând cu toate puterile sale pentru punerea în valoare a tuturor potențelor ei”. Pentru el educația „nu este numai o chestiune de știință, de tehnică, de artă, mai mult decât orice, ea este o chestiune de credință și de voință, este operă de eroism”.

O altă etapă spectaculoasă, „aventuroasă” a lui O. Ghibu a fost revenirea sa la Chișinău în calitate de Comisar general pentru propagandă culturală a ASTREI, în vederea extinderii ASTREI în Basarabia. Ocupa funcția de președinte al Secțiunii Școlare a ASTREI, din 1922. La Adunarea Generală de la Arad, 1924, se desemnase o delegație condusă de Vasile Goldiș, președintele ASTREI, din care făceau parte: mitropoliții Nicolae Bălan și Vasile Suci, Octavian Goga, Ioan Lupuș, Valeriu Braniște, Sextil Pușcariu, Gh. Bogdan-Duică, Tiberiu Brediceanu, Ion Agârbiceanu, Ion Lapadatu ș.a. pentru a se stabili relații cu intelectualii basarabeni și a se colabora în acest scop. O. Ghibu a ajuns la Chișinău în aprilie 1926. Aici a reeditat „România nouă” și „Cuvânt Moldovenesc” (suspendate în 1918), a procurat o nouă tipografie cu litere latine, a înființat colecția de cărți „Biblioteca ASTREI Basarabene”, în care s-au publicat conferințe.

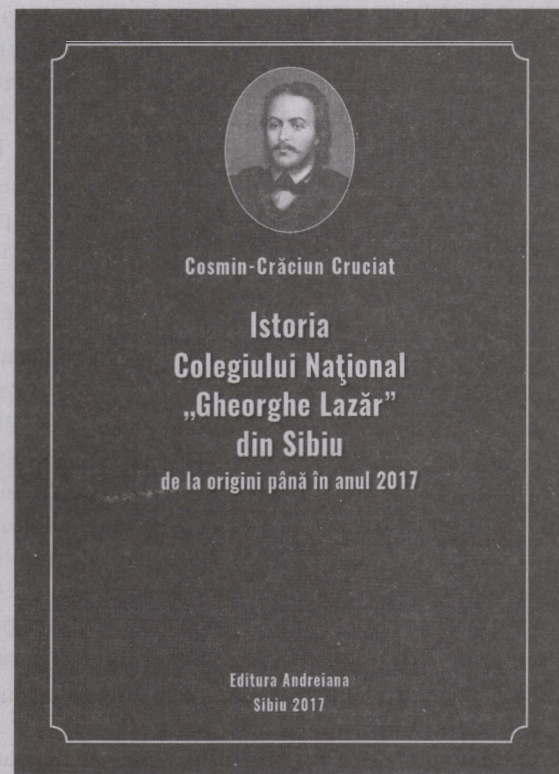
Propaganda culturală a fost îndreptată spre emanciparea culturală a poporului prin crearea ASTREI Basarabene, 1926 / 1927, ca o „academie militantă”. Drept urmare, s-au înființat 10 secțiuni care au coordonat pregătirea și susținerea conferințelor pe diferite teme, s-au creat cămine culturale, biblioteci, muzee, echipe teatrale, fanfare, cooperative economice, farmacii. La 30 octombrie 1927, ASTRA Basarabeană a devenit Regionala Basarabeană. O. Ghibu se retrage din conducerea ASTREI Basarabene, revine la Cluj unde își ocupă postul de profesor la Universitatea „Dacia Superioară” – „Regele Ferdinand I”, în a cărei înființare, în 1919, prin preluarea universității maghiare, s-a implicat. Aici a funcționat până în 1945, când a fost „epurat” pe considerentul atitudinilor naționalist-șovine, a fost deportat, în aprilie 1945, în lagărul cu deținuți politici de la Caracal, unde a creat, nici mai mult nici mai puțin, decât o universitate populară.

În perioada decembrie 1956-ianuarie 1958 a fost condamnat de Tribunalul Militar Sibiu din cauza unui memoriu trimis conducătorilor sovietici prin care a cerut repararea „crimei” de a se fi ocupat, în 1940, prin Dictatul de la Viena, Basarabia, Bucovina de Nord, Herța și retragerea trupelor sovietice. La intervenția dr. Petru Groza, Onisifor Ghibu a fost grațiat, apoi și-a continuat scrierea lucrărilor, și-a organizat arhiva.

La 31 octombrie 1972, cel care a fost considerat de Nicolae Dabija „un clopot al deșteptării naționale, într-o bucată de Țară înstrăinată de Țară, ctitorul din umbră al Unirii, părintele spiritual al Unirii”, a încetat din viață, fiind înhumat în Cimitirul Central din Sibiu. În anii '70 i-au fost publicate unele lucrări, dovadă dreaptă și meritata reconsiderare. Prima comemorare de anvergură a avut loc la Sibiu, în 1983, cu ocazia centenarului nașterii, eveniment UNESCO, la Institutul de Învățământ Superior din acea vreme de la Sibiu, în prezența familiei sale: Octavian, Mihai Ghibu, Ileana, dr. Mircioiu, ginerele său, universitarilor și cercetătorilor bucureșteni, clujeni și sibieni.

TEOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

La începutul anului 2018 a apărut, sub egida Editurii Andreiana, *Istoria Colegiului național „Gheorghe Lazăr” din Sibiu. De la origini până în anul 2017*, semnată de **Cosmin-Crăciun Cruciat**. Prestigioasa instituție de învățământ sibiană beneficiază astfel de o voluminoasă monografie actualizată în ciuda dificultăților întâmpinate de autor în cercetarea sa. Autorul păstrează împărțirea clasică a perioadelor istorice ale

liceului în funcție de limba de predare (latină, germană, maghiară și română), dar, foarte interesant, introduce o *proto-perioadă* de aproape un secol (1692-1790) pe care o denuște *perioada legendară*, datorită lipsei arhivelor școlare din prima perioadă a evoluției școlii ieziute. Totodată autorul, prin cercetarea sa, a dorit să infirme unele inexactități care s-au perpetuat în timp sau să confirme și să completeze supozițiile care s-au dovedit corecte. Felicităm autorul pentru destoinicia de a fi dus la capăt o asemenea cercetare și suntem convinși că lucrarea va beneficia de o receptare pozitivă în rândul istoricilor și lăzăriștilor sibieni.

Părintele **Constantin Necula**, neobositul nostru colaborator și misionar, ne-a dăruit una dintre ultimele sale publicații apărute sub egida Editurii Citta di Vittoria din Italia și care se cheamă *Icoana – Chipul slavei Tale celei negrite. Scurte cateheze estetice*. Lucrarea reprezintă un dialog între părintele Constantin Necula și părintele **Eugen Răchiteanu**, director al Editurii Citta di Vittoria de la Florența. Dialogul vizează arta sacră, comunicarea și reflectarea vieții liturgice și comunitare în domeniul iconografiei etc. O lucrare interesantă prin sensurile noi descoperite cititorului de către cei doi interlocutori și care este de foarte mare folos pentru cititorii interesați de ceea ce înseamnă arta și Liturgia la un loc.

Pe adresa redacției au venit două volume de poezii ale *preotului bihorean Dan Marcel Iluța*. Cele două volume – *Dor de cer* și *Tezaurul iubirii* – cuprind strânse creațiile poetice ale unui promițător continuator al poeziei creștine din toate timpurile. Poeziile au un caracter catehetic ce răzbate din fiecare rimă și din fiecare temă abordată de către autor, dar, dincolo de aspectul acesta catehetic, există și un filon tematic, mai aproape de lirism și de stările interioare ale celui care se roagă în strădania lui spre cer. Totodată unele poezii scrise pe teme legate de praznicele împărătești se constituie în veritabile mărturisiri de credință. Îl felicităm pe autor și îl încurajăm în cultivarea acestui duh poetic cu care Dumnezeu l-a binecuvântat așteptând deja următoarele volume de versuri.

Mitropolitul Laurențiu

CONTRIBUȚIA ROMÂNILOR-AMERICANI LA MAREA UNIRE DIN 1918

(urmare din p. 6)

Romanian Priest in Colonial America”, *The American Slavic and East European Review*, XIV, 1955, 2, pp.383-389. Vezi de asemenea: *South Carolina Gazette* și scrisorile lui Benjamin Franklin (1753 și 1755) (Domien, 1748), temeratul cleric ardelean, pasionat de electricitate, i-a vizitat pe Benjamin Franklin și Thomas Edison. Probabil că un alt român, pe nume John Batut (1775) [Gerald J. Bobango, „Romanian-Americans and the First World War”, lucrare prezentată la al Treilea Colocviu de Istorie, Sibiu, August 30, 1970, publicată ulterior în revista *Transilvania*], a ajuns timpuriu în America, iar în războiul de independență american ar fi căzut prizonier la englezi. Prezența românilor în America a crescut, mai ales în veacul al XIX-lea, iar numele unora dintre pionierii emigrației noastre sunt acum atât de cunoscute încât au devenit deja legendare. Nu putem să nu amintim între aceștia pe generalul de brigadă George Pomutz [Aurel Sasu, *George Pomutz, The Legend Lives On*, Ed. Galaxia, București, 1996; vezi și George Filman, *George Pomutz*, Galaxia, 1996. Vezi și Ioan Podea, *O scurtă privire asupra istoriei Statelor Unite*, Youngstown, 1917, pp. 14-28. Aceasta este prima semnalare a eroului român-american Gheorghe Pomutz.] (1818-1882), care a ajuns consul general al Statelor Unite în Rusia, precum și ceilalți bravi luptători care au luat și ei parte cu vitejie la războiul civil american (1862-65). Între aceștia, amintim de asemenea pe ofițerii Eugen Alcaz și Nicolae Dunca. Au urmat apoi marile valuri de emigrație de după 1895 și, apoi, emigrația masivă din Transilvania, Banat și Bucovina, care s-a intensificat în perioada legilor de maghiarizare, de după 1907, din cadrul Imperiului dualist Austro-Ungar.

Suferințele românilor din ținuturile aflate sub ocupație străină pot fi corelate cu valurile de emigrație înspre America. Astfel, inițial, cei mai mulți dintre acești emigranți, înregistrați în documentele serviciului de emigrație american, veneau cu pașapoarte ungurești. Potrivit unei lucrări realizate de Christine Galitzi, în anul 1929, doar 4.9% dintre noii sosiți intrau cu pașaport românesc, din Vechiul Regat al României, 86,9% din Transilvania, Bucovina și Banat, iar alți 8,2% din Macedonia, Tracia, Bulgaria, Serbia și din alte părți [Christine Avghi Galitzi, *A Study of Assimilation Among the Romanians of the United States* (New York: Columbia Univ. Press, 1929), p. 25].

La începutul Războiului I Mondial, în America și Canada existau deja 24 de parohii românești. Dintre acestea, 16 făceau parte din Protopopiatul de Cleveland, înființat de Mitropolia Ardealului, în 1912, sub îndrumarea Părintelui Ioan Podea. Potrivit informațiilor păstrate prin grija înaintașilor mei, care au alcătuit studii istorice, preotul Ioan Podea (*Românii din America*, 1912), bine-cunoscutul preot și cărturar, Vasile Hațegan (1915-2003) și, în special, istoricul Gerald Bobango, în anii primului război au mai apărut cel puțin șase alte parohii în Statele Unite și trei în Canada. Astfel, pe la sfârșitul anului 1918, numărul total al acestor comunități ortodoxe românești din America de Nord se ridicase la 30. Cifra totală a românilor din America în anii războiului era

de 125.000-150.000 [Calendarul Național Bisericesc, 1918, Editura Librăriei Naționale, Youngstown, Ohio, Pr. Ion Podea, editor]. Indiferent din care regiune proveneau, toți românii erau afectați de aceleași nevoi și împărtășeau idealuri similare. Odată cu izbucnirea războiului, grijile și situația românilor americani s-au complicat mai mult decât înainte. Astfel, cei care trebuiau să se reîntoarcă la familiile lor din „țară”, adică în Ardeal, Crișana, Banat și Bucovina, erau siliți, de acum, să aștepte. Alții, nefiind încă cetățeni americani, au primit ordin de concentrare în armata austro-ungară, iar unii dintre ei au plecat în România, unde s-au înrolat în cadrul armatei române. În același timp, parohiile românești din America au avut de suferit nemaiputând primi preoți de acasă. Dacă lucrurile stăteau astfel în perioada neutralității României (1914-1916) și a Americii (1914-1917), odată cu intrarea acestora în marea conflagrație situația românilor-americani s-a îngreunat mai mult. Bărbații români erau apăsați nu numai de grija pentru familia lăsată acasă, ci mai ales de acțiunile agenților consulatului maghiar și austriac din Statele Unite, care făceau presiuni în comunitățile românești tunând și fulgerând amenințări împotriva celor care nu se supuneau chemării la arme.

Într-un astfel de context, parohiile românești din America, dar nu numai ele, fierbeau de neliniște. În comunitățile româno-americane funcționau și numeroase societăți „fraternale”, care aveau atât scopuri de într-ajutorare reciprocă, cât și culturale. Fiind înființate de oameni care își părăsiseră căminele de nevoie, toate aveau steag propriu și denumiri care mai de care mai pătrunse de iubirea de patrie: *Vulturul român*, *Carpatina*, *Clubul Român*, *Unirea românilor*, *Plugarul român*, *Apolzana*, *Frații Români*, *Negru Vodă*, *Olteanul*, *Bucovina*, *Fărșerotul*, *Bănățeanu*, *Dulce Bucovină*, *Dunăreana*, *Fiii României*, *Falnicul Zarend* și multe altele [Aurel Sasu, *Cultura română în Statele Unite și Canada*, Ed. Limes, Cluj, 2002]. În timpul Războiului Întâi Mondial, numărul acestora a crescut rapid, ele incluzând nume dragi ale monarhiei române: *Carmen Sylva*, *Regele Ferdinand*, *Principele Nicolae*, *Principele Carol*, *Domnița Ileana*, *Regina Maria*, sau nume ale unor distinse personalități naționale: *Iuliu Maniu*, *General Dragalina*, *Mihai Viteazu*, *Vasile Alecsandri*, *Cuza Vodă* etc.

Este necesar să notez faptul că, în 1929, pe lângă parohiile ortodoxe, greco-catolice și puținele comunități baptiste cunoscute, existau peste 300 de astfel de societăți. Roseta Meteș scria că în primele trei decenii ale secolului al XX-lea, existau 27 de biserici ortodoxe, 16 greco-catolice și 12 baptiste [Roseta Metes, *The Iuliu Maniu American-Romanian Foundation, A Quarter Century of Activity, 1951-1976*, Editura America, 1976, p. 3]. Știrile de orice natură, orientările politice și coeziunea culturală comunitară erau facilitate prin numeroase ziare românești, dintre care doar unul a supraviețuit vreme de un secol, fiecare cu orientarea sa politică. Dintre acestea, cele mai cunoscute erau, la începutul secolului al XX-lea: „*Românul*” (1905-1928) și „*America*” (1906-2004), publicate în Cleveland, „*Sămănătorul*” (1918) și altele. Acestea erau conduse de jurnaliști cu experiență, care erau și înflăcărați iubitori de cultură și de neam. Așa au fost, de pildă, nu numai bine-cunoscutul Părinte Moise Balea, inițiatorul

ziarului *America* (1906), ci și publicistul român V.E. Moldovan, fost redactor al ziarului *Libertatea* din Orăștie. Fiind persecutat de autoritățile maghiare pentru activitate pro-românească, el a emigrat în America, unde a devenit redactor al ziarului *Românul* (1905). Acestora li se pot adăuga și alte nume de bărbați educați, între care amintim pe Ilie Martin Selișteanu, Ioan Papaion și alții.

După cum se știe, Marele Război a izbucnit în 1914, între Imperiul Austro-Ungar și Serbia, dar s-a răspândit rapid, devenind o conflagrație mondială. Caracterul punitiv care a generat conflictul, precum și proporțiile pe care le-a atins războiul în anul 1917 anunțau mari schimbări politice și teritoriale. La acea vreme, Regatul României cuprindea Muntenia și Moldova, însă Basarabia, Bucovina, Banatul, Crișana și Maramureșul erau sub stăpâniri străine. După cum afirmă istoricul Dinu Giurescu, în 1914, mai mult de jumătate dintre români trăiau în afara României [D. Giurescu, *Istoria ilustrată a României*, București, 1981, p. 369], în provincii ocupate de puteri străine.

În urma acordului secret încheiat cu puterile Antantei, Regatul României, care până acum păstrase o stare de neutralitate, în 14-27 august, 1916, a declarat război Imperiului Austro-Ungar, revendicând pretenții teritoriale asupra Ardealului, care era leagănul istoric de formare al poporului român. Prin aceasta, războiul se amplifică, deoarece ea intra totodată în conflict și cu Germania și Bulgaria.

În ceea ce privește America, probabil că, dacă n-ar fi avut loc provocările germane, aceasta nu ar fi avut motive ca să se amestece în acest conflict, inițial, european. Însă, după ce vaporul american de croazieră *Lusitania* a fost torpilat de U-Boat-ul U-20, în 7 mai 1915, cu 1134 de pasageri la bord, iar în februarie 1917, un alt submarin german a intrat în apele americane până în Newport, RI., Președintele Wilson a anunțat în fața congresului american că S.U.A. a întrerupt relațiile diplomatice cu Germania [Harry J. Carman and Harold C. Szrett, *A History of the American People since 1865*, Columbia Univ., vol. II, p. 414]. Cu toate acestea, provocările germane au continuat, Germania instigând pe ascuns statul Mexic să revendice teritoriile sale pierdute și să atace Statele Unite. Depeșa secretă trimisă de nemți spre Mexic a fost însă descoperită și, prin urmare, în aprilie 1917, în ciuda dorinței sale de a păstra pacea, S.U.A. se afla la un pas de război. Zece milioane de soldați au fost imediat chemați la arme. După pregătirea armatei, declararea formală a intrării S.U.A. în război a avut loc în ziua de 7 decembrie 1917. În următorul interval de peste un an, 1.400.000 de soldați americani au luat apoi parte la lupte, plătind cu peste 700.000 de morți și răniți prețul încheierii celui mai sângeros război, mai cu seamă pe fronturile din Franța și Italia.

Văzând intrarea Americii în Marele Război, în inimile emigranților est și central-europeni aflați în America, mai cu seamă ale românilor, sârbilor, cehilor și slovacilor sosiți cu pașaport maghiar, s-a născut o nouă speranță, aceea a eliberării țărilor lor de origine de sub Imperiul Austro-Ungar. În 1917, după câteva luni de război, România se afla deja într-o situație deosebit de grea. Armatele Puterilor Centrale (Germania, Austro-Ungaria) împinseseră frontul românesc pe linia Mărăști, Mărășești, Oituz, unde doar disperarea și eroismul românilor i-a oprit. În Transilvania, zeci de mii de ardeleni, care sprijiniseră armata română, au fost siliți să se retragă de dinaintea prigoanei maghiare, de multe ori împreună cu preoții lor [Rev. Dr. Mircea Pacurariu, *The Policy of the Hungarian State Concerning the Romania Church in Transylvania under the Dual Monarchy, 1867-1919*, Bucharest, p. 1986, p. 271-295]. Guvernul și monarhia României erau refugiate în Moldova. În sufletul românilor-americani, care erau de acum conștienți de marea putere a Americii, a crescut însă încrederea că numai aceasta va putea schimba soarta războiului.

Dar, sprijinul guvernului american pentru „cauza românească” nu s-a câștigat ușor. Mulți politicieni americani credeau că existența Imperiului Austro-Ungar este necesară, ca factor de stabilitate, în centrul Europei. Numai după o vreme, Președintele Woodrow Wilson va afirma angajamentul că S.U.A. va lupta pentru „drepturile și libertățile națiunilor mici”, alegând să plătească orice preț pentru a face „lumea sigură din nou” [Harry J. Carman and Harold C. Szrett, *op. cit.*, p. 415].

Cortegiul Românilor din America în drum spre mormântul Eroului Necunoscut.

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ILARION FĂGĂRĂȘANUL

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Duminică, 1 aprilie 2018. În **Duminica Floriilor** – *Intrarea în Ierusalim a Domnului, Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, P.S. Părinte Episcop Ilarion Făgărășanul a liturghisit la Făgăraș – U.M. 01041, Biserica „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil”.

Luni, 2 aprilie 2018. După slujba Utreniei la care a participat la mănăstirea Brâncoveanu, P.S. Ilarion a vizitat mănăstirile Berivoi și Dejeni.

Mărti, 3 aprilie 2018. După participarea la slujba Utreniei, la Mănăstirea Brâncoveanu, P.S. Ilarion a vizitat mănăstirile Turnu Roșu și Veștem.

Miercuri, 4 aprilie 2018. A asistat, la Mănăstirea Brâncoveanu, la slujba Utreniei. A vizitat apoi mănăstirile Breaza, Șinca Veche și Bucium.

Joi, 5 aprilie 2018 – *Joia Mare*. P.S. Ilarion Făgărășanul a oficiat în Joia Mare Sfânta Liturghie la Biserica „Sf. Împărați Constantin și Elena” din Sibiu.

Vineri, 6 aprilie 2018 – *Vinerea Mare*. Aflat la Mănăstirea Brâncoveanu, P.S. Ilarion a participat dimineața la slujba Ceasurilor Împărătești urmată de Taina Sfântului Maslu. Seara a luat parte la Denia Prohodului Domnului.

Sâmbătă, 7 aprilie 2018. P.S. Ilarion a asistat la slujba Sfintei Liturghii săvârșită la mănăstirea Brâncoveanu.

Duminică, 8 aprilie 2018. Slujba Învierii oficiată la Mănăstirea Brâncoveanu din comuna Sâmbăta de Sus. Începând cu ora 13, P.S. Ilarion Făgărășanul a participat la slujba Vecerniei „A doua Înviere”, oficiată la Catedrala mitropolitană din Sibiu de Înaltpreasfințitul Laurențiu, înconjurat de un ales sobor de preoți, în prezența a numeroși credincioși.

Luni, 9 aprilie 2018. În a doua zi de Paști, a oficiat Sfânta Liturghie la Catedrala Mitropolitană din Sibiu.

Mărti, 10 aprilie 2018. În a treia zi de Paști, a oficiat Sfânta Liturghie la Biserica „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului”, Sibiu – Lazaret II.

Joi, 12 aprilie 2018. P.S. Ilarion a efectuat o vizită canonică la Mănăstirea Cârțișoara.

Vineri, 13 aprilie 2018. Sărbătoarea *Izvorului Tămăduirii* a adunat mulțimi de pelerini la Mănăstirea „Brâncoveanu” de la Sâmbăta de Sus, județul Brașov. Din soborul slujitor, condus de ÎPS Laurențiu, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, a făcut și PS Sa parte.

Sâmbătă, 14 aprilie 2018. A slujit Sfânta Liturghie la Schitul „Duminica Tuturor Sfinților”, din comuna Șinca Nouă, jud. Brașov.

Duminică, 15 aprilie 2018. A liturghisit la Făgăraș VI, biserică comună cu Făgăraș V, împreună cu părintele protopop Dr. Marius Corlean, părintele Gheorghe Malene și un sobor de preoți.

Luni, 16 aprilie 2018. A vizitat mănăstirile Sibiel și Orlat.

Mărti, 17 aprilie 2018. A vizitat schiturile Rășinari și Pălăniș.

Miercuri, 18 aprilie 2018. P.S. Ilarion a vizitat mănăstirile Nocrich și Pelișor.

Joi, 19 aprilie 2018. P.S. Ilarion Făgărășanul a oficiat Sfânta Liturghie la Biserica „Înălțarea Domnului” și „Sf. Pantelimon” din curtea Spitalului Militar din Sibiu.

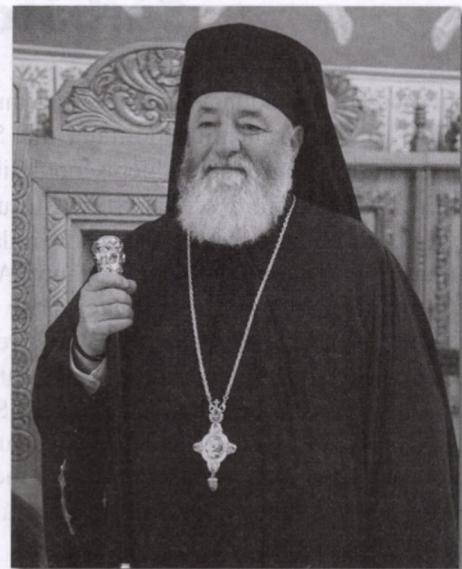
Vineri, 20 aprilie 2018. P.S. Ilarion Făgărășanul a liturghisit la Catedrala Mitropolitană din Sibiu

Sâmbătă, 21 aprilie 2018. A vizitat schitul metoc mitropolitan din comuna Șura Mare.

Duminică, 22 aprilie 2018. A liturghisit la Mănăstirea Măgura-Jina cu prilejul celui de-al doilea hram al Paraclisului de iarnă. Sărbătoarea hramului din acest an a fost încununată prin hirotonia întru diacon a părintelui Mircea Postolea, pentru parohia Ormeniș, protopopiatul Rupea.

Luni, 23 aprilie 2018. La prăznuirea Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, a oficiat Sfânta Liturghie la Biserica „Sf. Cuv. Paraschiva”, din comuna Gura Râului.

Mărti, 24 aprilie 2018. În ziua prăznuirii Sfinților Ierarhi Ilie Iorest, Simion Ștefan și Sava Brancovici,

Mitropoliții Transilvaniei și a Sfântului Ierarh Iosif Mărturisitorul din Maramureș, a liturghisit la Biserica „Sf. Împărați Constantin și Elena” din Sibiu. În cadrul Sfintei Liturghii a fost hirotonit întru diacon, părintele Emanuel Lucian Stupu, pentru Biserica cu hramul „Sf. Nicolae” din Comana de Jos, Protopopiatul Rupea.

Miercuri, 25 aprilie 2018. A vizitat Mănăstirea „Sfântul Gheorghe”, comuna Bunești, jud. Brașov.

Joi, 26 aprilie 2018. A vizitat mănăstirile din Predeal și Poiana Brașov.

Vineri, 27 aprilie 2018. A vizitat Mănăstirea „Colțul Chiliilor” și schitul din Moeciu de Jos.

Sâmbătă, 28 aprilie 2018. A slujit Sfânta Liturghie la Parohia „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din Valea Viilor împreună cu PS Macarie al Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord.

Duminică, 29 aprilie 2018. A slujit la slujba de resfințire a Bisericii „Sfântul Arhidiacon Ștefan” din Parohia Maieru, Protopopiatul Năsăud.

Luni, 30 aprilie 2018. A vizitat Mănăstirea „Înălțarea Sfintei Cruci”, comuna Loamneș, sat Sădinca.

Ierod. Ciprian PĂSĂRICĂ

Donatismul și ispita puritanismului (III)

(urmăre din p. 10)

și de îndărătnicia cu care apară dincolo de orice logică o poziție ce sfidează eforturile depuse de autoritățile civile și neagă, totodată, eficiența dispozițiilor sinodale contestând capacitatea episcopilor de a aprecia obiectiv o situație anume. În ciuda acestor observații împăratul Constantin face o nouă concesie, dispunând reunirea celor două tabere nord-africane în fața unui consiliu ce avea să se reunească la 1 august la Arelate (Arles), în sudul Galiei, aproape de țarmul Mării Mediterane.

Ne surprinde discrepanța dintre modul responsabil în care împăratul încearcă să gestioneze această problemă, deși ar fi putut să intervină brutal și arbitrar așa cum, în mod paradoxal, au acționat sacerdoții unei religii declarate a iubirii. Frustrarea cauzată de comportamentul infantil al donatiștilor îl determină pe august să caute noi soluții de împăcare, deși se ghicește în spatele acestor rânduri convingerea că are de-a face cu niște caractere ireconciliabile, blocate de rigorismul sec țesut în jurul unor precepte evanghelice deformate și neînțelese în autenticul sens și duh al cuvintelor lui Hristos. Deși nu putem afirma cu certitudine că marele Constantin ar fi fost la acea dată inițiat în învățăturile creștine, maturitatea și înțelegerea de care dă dovadă în această scrisoare, anticipează direcția pe care o va urma în gestionarea conflictelor religioase, susținând întotdeauna calea dialogului eliberat de prejudecăți și de invaziile animozității apărute între căpeteniile Bisericii.

Idei similare regăsim într-un alt document contemporan, trimis de împăratul Constantin cel Mare episcopului Chrestus de Siracuza, căruia îi face cunoscute problemele ivite în mediul conflictului dintre creștinii nord-africani. Sunt menționate din nou încăpățânarea nejustificată și irosirea în obiecții nefondate cu care donatiștii contestă decizia sinodului de la Roma, sub pretextul unei tratări superficiale sau părtinitoare a solicitărilor lor.

În ciuda experiențelor nefericite, împăratul Constantin speră ca un număr semnificativ de episcopi să fie un factor de presiune asupra donatiștilor pentru a-i determina să renunțe

la extremismul lor, mizând pe „rușinea” pe care o vor resimți cei ce dezbină cu certurile lor creștinătatea, dar și Imperiul. Reactivarea unei conștiințe comune a episcopatului se conturează deja ca un principiu de bază al politicii religioase a marelui împărat, convins că doar acest consens al majorității îi poate determina pe dizidenți să înțeleagă anormalitatea pe care o promovează și în numele căreia se rup de Trupul lui Hristos, clamând că doar ei sunt deținătorii Adevărului deplin și pur.

Experiența politică a marelui Constantin îl făcea să anticipeze că disputa nord-africană va avea consecințe grave pentru Imperiu dacă nu va fi soluționată cât mai curând. În același timp devine evident că donatiștii nu sunt niște parteneri de dialog credibili ori rezonabili, iar sub masca autovictimizării se ascunde o profundă neînțelegere a valorilor victimei pe care autoritatea seculară miza să le capaciteze prin Edictul de la Milano. Din contră, atitudinea susținătorilor lui Donatus se remarcă doar prin rigoare fără discernământ și acrivie fără iconomie.

Dar chiar și așa, împăratul Constantin încearcă să le facă toate concesiiile posibile pentru a anula din fașă contestațiile pe care le fac cu obstinație. Un astfel de caz găsim menționat și în epistola către episcopul Chrestus, unde augustul amintește reproșul făcut de donatiști care puneau decizia defavorabilă lor de la sinodul roman pe seama unui număr mic de participanți. De aceea Constantin pregătește o participare masivă la Arelate pentru ca prin consensul cât mai multor episcopi decizia sinodală, indiferent dacă va fi favorabilă sau nu cauzei donatiste, să fie în acest chip irefutabilă.

Hotărârile și rezultatele discuțiilor de la Arelate – care l-au achitat din nou pe Cecilian de toate învinuirile – au fost comunicate nu doar papei, ci și împăratului Constantin cel Mare, care a primit înștiințări și din partea donatiștilor, solicitându-i din nou intervenția. Drept urmare împăratul le adresează sinodalilor de la Arelate o scrisoare în care își manifestă regretul că nu s-a putut realiza mult dorita unitate, atacându-i dur pe partizanii lui Donatus: aceștia abandonează modul propriu Bisericii de a realiza pacea printr-o decizie comună și fac apeluri neconținute

la forurile judiciare civile dovedind o profundă lipsă de credință și o categorică neconcordanță între convingerile evanghelice afișate și judecata imperială pe care o cer ca formă de arbitraj, deși instanțele ecleziale s-au pronunțat deja în câteva rânduri pe seama netemeinicii cauzei lor. Ridicolul la care se expun este proporțional cu discreditarea creștinismului în general, aducând o gravă lovitură de imagine, dar mai ales o profundă criză de credibilitate Bisericii, cu atât mai mult cu cât donatiștii s-au pretat la alcătuirea de documente și înscrisuri false cum au fost cele întocmite de Ingentius, decurion în cetatea Ziqua, incriminându-l pe Felix de Abthunga.

Pentru a desluși realitatea dincolo de calomniile și dezinformările lansate de ambele părți, împăratul Constantin cel Mare a cerut investigarea situației episcopului Felix de Abthunga, anchetă coordonată de proconsulul Aelianus la începutul anului 315 și încheiată cu achitarea ierarhului de acuzațiile de predare și incendiere a Sfințelor Scripturi și implicat de orice suspiciune că ar fi fost vreun „traditor”. Cu speranța că se vor face totuși pași spre împăcare, marele Constantin le va scrie și episcopilor donatiști arătând că le-a acceptat și noul apel la judecata imperială, care se va soluționa în Nordul Africii. Alte două scrisori adresate vicarului Domitius Celsus (toamna 315) și vicarului Eumalius (noiembrie 316) sugerează că împăratul Constantin este de partea lui Cecilian, în care nu a găsit nicio vină. Întrucât atitudinea separatiștilor a devenit și mai vehementă în ciuda tuturor concesiiilor făcute, acest ultim document a fost însoțit de un edict de confiscare a lăcașurilor de cult folosite de donatiști, respectiv de trimitere în exil a elementelor recalcitrante. Măsurile imperiale au întâmpinat o rezistență violentă, înregistrându-se victime, declarate aproape imediat de către donatiști drept martiri ai dreptei credințe.

Acest moment reprezintă capătul răbdării la care a ajuns împăratul Constantin cel Mare în audierea solicitărilor venite din partea donatiștilor, și începutul unei noi faze în evoluția schismei nord-africane.

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

Sărbătoarea Catedralei mitropolitane din Sibiu

Praznicul Rusaliilor a adunat și în acest an mulțimi de credincioși la Catedrala mitropolitană din Sibiu, unde Înaltpreasfințitul Laurențiu, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, a oficiat Sfânta Liturghie împreună cu slujitorii locașului de cult și cadre didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Șaguna”. Credincioșii au avut posibilitatea să se roage pentru ca Duhul Sfânt să le ocrotească viața și să reverse darurile Sale peste familiile creștine și peste întreaga lume. Foarte mulți dintre credincioși au primit Sfânta Împărtășanie în cadrul slujbei de Rusalii și au aflat mai multe despre acest mare praznic și despre lucrarea Duhului Sfânt în lume din cuvântul de învățătură rostit de IPS Mitropolit Laurențiu.

„Duhul Sfânt, a treia Persoană a Sfintei Treimi, purcede din veci din Tatăl și se odihnește în Fiul. Duhul Sfânt vine asupra noastră când îl chemăm noi în rugăciunile pe care le facem. Prin rugăciunea «Împărate Ceresc» ne adresăm Duhului Sfânt și îi cerem să vină și să își facă locaș în inimile noastre. În nicio rugăciune nu mai cerem cu o asemenea insistență. Duhul Sfânt nu lucrează împotriva voinței noastre, ci El lucrează doar dacă noi voim. Harul lui Dumnezeu nu ne lucrează fără a-L chema și fără a împlini voia lui Dumnezeu, pentru ca Duhul Sfânt să ne transforme în ființe bineplăcute lui Dumnezeu”, a subliniat ierarhul.

Praznic ales

Sărbătoarea Rusaliilor a pregătit marea sărbătoare a hramului Catedralei mitropolitane din Sibiu, a Sfintei Treimi. Răspunsurile liturgice din această duminică au fost date de Corala „Timotei Popovici” a Catedralei mitropolitane, dirijată de pr. lect. univ. dr. Dan Alexandru Streza. De asemenea, diaconul Valentin-Viorel Badiu a fost hirotonit preot pentru Parohia Ludișor, Protopopiatul Făgăraș 2, județul Brașov.

La final credincioșii s-au închinat moaștelor Sfântului Ierarh Andrei Șaguna, Mitropolitul Transilvaniei.

Hramul Catedralei mitropolitane din Sibiu

La praznicul Sfintei Treimi, Catedrala mitropolitană din Sibiu și-a sărbătorit hramul. Credincioșii din cetatea transilvăneană și din împrejurimi au umplut locașul de cult la Sfânta Liturghie din ziua hramului. Slujba religioasă a fost oficiată de un sobor de arhieriei din care au făcut parte Înaltpreasfințitul Laurențiu, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, Înaltpreasfințitul Irineu, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei, Preasfințitul Sofronie, Episcopul Oradiei, Preasfințitul Andrei, Episcopul Covasnei și Harghitei, Preasfințitul Visarion, Episcopul Tulcii, și Preasfințitul Ilarion Făgărașanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului. Alături de ierarhi s-au aflat cadre didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Șaguna” din Sibiu, consilieri eparhiali, protopopi și

slujitori ai Catedralei mitropolitane. Răspunsurile liturgice au fost date de Corala „Timotei Popovici” a Catedralei mitropolitane din Sibiu, dirijată de pr. lect. univ. dr. Dan Alexandru Streza, și de Corul „Anastasis” al Catedralei episcopale din Deva, dirijată de Paul Dorin Kladni.

Ocotirea Preasfintei Treimi

Cuvântul de învățătură de la Sfânta Liturghie a fost rostit de IPS Mitropolit Irineu, care a vorbit credincioșilor despre taina Sfintei Treimi și lucrarea celor trei Persoane divine în lume.

„Mărturisim că Preasfânta Treime are aceeași Ființă. Ființa este în toate cele trei Persoane ale Sfintei Treimi, Tatăl o împărtășește Fiului prin naștere și Duhului Sfânt prin purcedere. Toate Persoanele sunt egale și au aceeași Ființă, care este identitatea Persoanei, este conținutul Persoanei. La Preasfânta Treime această Ființă este egală în Tatăl, în Fiul și în Sfântul Duh, nu se separă, nu se desparte și nici nu se împarte”, a subliniat ierarhul.

La finalul Sfintei Liturghii, diaconul Adrian Nicolae Ursu a fost hirotesit arhidiacon. IPS Mitropolit Laurențiu le-a mulțumit apoi ierarhilor veniți la hramul Catedralei mitropolitane din Sibiu, preoților, oficialităților și tuturor credincioșilor participanți la această sărbătoare deosebită.

„Ziua acesta este cea mai importantă sărbătoare pentru Catedrala noastră. Preasfânta Treime ne-a fost nouă, românilor, ocrotitoare. De aceea, cei care s-au luptat, au dorit și au împlinit această lucrare, începând cu Sfântul Andrei Șaguna, Mitropolitul Transilvaniei și ajungând la cel de-al treilea Mitropolit al Ardealului, care a ridicat această Catedrală, au avut multă ocrotire din partea Sfintei Treimi, așa cum a avut și doriința de unitate a tuturor românilor din cele trei provincii românești. Și iată că anul acesta sărbătorim 100 de ani de la această lucrare pe care Sfânta Treime a împlinit-o cu noi, români”, a spus IPS Mitropolit Laurențiu.

Hramul Catedralei mitropolitane din Sibiu s-a încheiat în fața locașului, unde cele două coruri și o fanfară au interpretat mai multe cântece patriotice.

Ștefan MĂRCULEȚ

REDACTOR-ŞEF:

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA

COLEGIUL DE REDACȚIE

Senior-editori: Pr. Academician Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. **Secretar de redacție:** Pr. Lect. Dr. Emanuel Tăvală. **Membri:** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Conf. Dr. Lucian Grozea, Diac. Dr. Ștefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Dr. Vasile Gafton. **Responsabil ediție online:** Vicențiu-Dragoș Bășa.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se primesc pe adresa: Redacția „Telegraful Român”, 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: telegrafulroman@yahoo.com. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2018 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Șaguniana* – Sibiu